

DELECTUS
SENTENTIARUM et HISTORIARUM,
AD USUM
TIRONUM
ACCOMMODATUS.

FUERIS QUÆ MAXIME INGENIUM ALANT, ATQUE ANIMUM
AUGEANT, PRÆLEGENDA.

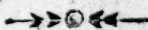
QUINT.

QUINTO ACCURATISSIME EDITUS.

EX TYPOGRAPHEO READINGENSI,
APUD A. M. SMART ET T. COWSLADE:
ET D. BREMNER, C. LAW, J. PRIDDEN, J. RICHARD-
SON, G. G. ET J. ROBINSON,
ET E. ET T. WILLIAMS,
LONDINENSES.

1800.

As the Author was unwilling to advance the Price of this Book, the Printer has been under the necessity of using a Paper inferior to that of former Editions, and hopes this is only a temporary inconvenience.

ADVERTISEMENT.

IT has been a common remark, that there is no classical author sufficiently easy to initiate youth in Latin construction. Phædrus, Æsop, Corderius, or Sententiæ Pueriles, are in the generality of schools given as introductory books. The two former are much too difficult; the elliptical forms of speech, which constitute the nature of a dialogue, render Corderius liable to the same objections; and the Sentences are placed in the last in alphabetical order, without regard to their difficulty, or the rules of syntax, on which they depend. It will be easily understood that no reference is here intended to those academies, where English translations or interpretations are used. Those fashionable methods may save the learner and the teacher much labor and trouble, but seldom can lead the former to substantial knowledge, or procure to the latter the pleasure arising from the real improvement of his pupils.

Diligent Parsing is an exercise of the first necessity. Without this foundation, the knowledge of a language, even if acquired, cannot be durable. But if the rules of syntax occur promiscuously to a young beginner, he

will be often embarrassed and discouraged. It has been a principal endeavour in the following sheets to lead him gradually and distinctly from one rule to another, and to make him perfect in parsing those, which constantly occur, before he enters the wide field of grammatical analysis. Once thoroughly grounded in preliminary rules, he will find the most considerable difficulty removed. And it has been the design of the compiler of these sentences to make them keep a due proportion to the scholar's gradual advances in grammatical learning.

Two books were formerly published with the same design: Selectæ è Veteri Testamento, and è profanis Scriptoribus, Historiæ. To the former it is sufficient to object, that it is unclassical. The compiler has so blended, in the latter, the pure language of a Cicero with inelegant translations from the Greek, and with his own connecting words, that the scholar knows not where to apply for classical authorities. The arrangement of the passages under proper heads has rendered them tedious to youth; and the facility of finding materials for their compositions on every subject has often repressed the exertions of their genius. The selection from the purest Latin writers, and the variety, observed in the following pages, will, it is hoped, produce the effect, which was intended, and prevent every abuse. To oblige the scholar to have recourse to the authors themselves for his quotations, the references have been omitted.

It was intended in this compilation to give the judicious teacher an opportunity of instilling wholesome principles in the minds of youth. A firm belief in Providence, the worship of the Deity, and resignation

to the will of Heaven, have been studiously inculcated. Examples of patience, fortitude, honour, patriotism, liberality, and the fair assemblage of moral virtues, cannot but make a deep impression in tender hearts, yet glowing with the admiration of what is lovely and excellent, and untrained in the arts of a selfish world.

In travelling the road of Latin literature, the maturer scholar will be often pleased in recognizing the companions of his youth, in the following pages; and what is thus recovered, after the absence of a few years had made its impression indistinct, will never after be erased from the memory.

R. V.

Richard Valsey

PUBLISHED BY THE SAME,
 THE ELEMENTS
 OF THE
 LATIN LANGUAGE,
 OR, AN
 INTRODUCTION TO LATIN GRAMMAR,
 WITH NOTES,

For the use of those who have made some proficiency

IN THAT LANGUAGE.

[THE FIFTH EDITION.]

PRICE TWO SHILLINGS.

PRINCIPIA
HISTORIÆ NATURALIS, OFFICIORUM,
REI RUSTICÆ ET GEOGRAPHICÆ,
Ex Plinio, Cicerone, Varrone, Celso, Columellâ, Cæsare,
Tacito et Melâ excerpta.
Price Two Shillings and Sixpence.

A NEW
LATIN VOCABULARY,
ADAPTED TO THE BEST LATIN GRAMMARS.
With Tables of Numeral Letters, English and Latin Abbreviations, and the value of Roman and Grecian Coins.
[THE SECOND EDITION.]
Price One Shilling and Sixpence.

LATIN DIALOGUES,
COLLECTED FROM THE
BEST LATIN WRITERS,
FOR THE USE OF SCHOOLS.
Price Two Shillings.

5 DE 60

POETICAL CHRONOLOGY
OF ANCIENT AND ENGLISH HISTORY,
With Historical and Explanatory NOTES.
[THE THIRD EDITION.]
Price One Shilling and Sixpence.

M,

efare,

S.

Abbre-

s.

ORY,

DELECTUS, &c.

The Nominative and the Verb.

EGO amo
Tu mones.
Rex regit.
Nos audimus.
Vos videtis.
Pueri ludunt.
*Disco.
Domus stat.
*Pingis.
Rusticus arat.
*Scribimus.
Lacrymæ fluunt.
*Dicitis.
Manus tangunt.
Copia manat.

*Cado.
Fugit umbra.
Plumæ nascuntur.
Carmina defunt.
Cera liquecit.
Froncent sylvæ.
Aret ager.
Nascuntur flores.
Aquila volabat.
Dies surgebat.
Fulgebat luna.
Milites pugnabant.
Pendeat uva.
Tempus aderit.
Venient juvenes.

B

Bella

Bella erunt.

*Canetis.

Fortuna dedit.

Prata biberunt.

Diffugere nives.

Caper deerraverat.

Decefferat umbra.

Dentes momorderant.

Ego risero.

Fugerit hora.

Canes cucurrerint.

*Surge.

*Legito.

*Studete.

Pueri scribunto.

Laboret manus.

Flores nascantur.

Philomela cantaret.

Agricolæ meterent.

Oculus viderit.

Latraverint canes.

Senex mortuus esset.

Lupi devoravissent.

*Linquor.

Vincitur hostis.

Tempora mutantur.

*Laudaris.

Fertur onus.

Aqua fundebatur.

Pandebantur portæ.

*Peccemur.

Domus ædificabitur.

Narrabuntur fabulæ.

Naves mersæ sunt.

Sparsa erant folia.

*Missi erimus.

Puniuntor fures.

Præmia dentur.

*Veherer.

Tegeretur caput.

Amisssi sint libri.

Hostes capti essent.

The Substantive and the Adjective.

Garrula lingua nocet.

Candida populus imminet.

Fugit invida ætas.

Solvitur acris hyems.

Litera scripta manet.

Fugit irreparabile tempus.

Mordaces

Mordaces diffugiunt sollicitudines.
 Gravis pendebat cantharus.
 Stabat nuda æstas.
 Tremebunda supervolat hasta.
 Mittitur alter speculator.
 Insonuere cavæ cavernæ.
 Nemo omne virebit.
 Jam venit æstas torrida.
 Post equitem sedet atra cura.
 In amore omnia sunt vitia.
 Venit, post pluvias, una serena dies.
 Amicus certus in re incertâ cernitur.

The Accusative after the Verb.

Nauta fecat mare.
 Spes alit agricolas.
 Autumnus fruges alit.
 Urit ignis domos.
 Armat spina rosas.
 Permutat navita merces.
 Dat medicina salutem.
 Furor arma ministrat.
 Medicinam vulnera poscunt.
 Dolores levat questus.
 Consumit inertia corpus.
 Gramina carpit equus.
 Spargit sylva frondes.
 Alit æmulatio ingenia.
 Nidum ponit avis.

*Odi profanum vulgus.
 Audentes* fortuna juvat.
 Acres* venabor apros.
 Carmina nulla* canam.
 Multos* castra juvant.
 Quærit avarus* opes.
 Non lethum* timeo.
 Labor omnia* vincit.
 Aurum omnes* colunt.
 Acrem militiam* paras.
 Omnia* mors poscit.
 Avidum* doma spiritum.
 Torva læna lupum sequitur.
 Virides occultant spineta lacertos.
 Me benignitas tua ditavit.
 Horrida tempestas cœlum contraxit.
 Rarò scelestum* deseruit pœna.
 Tumidus rigat arva fluvius.
 Mercator reficit naves quassas.
 Necessitas non habet leges.
 Crescentem sequitur cura pecuniam.
 Aurum avidas mentes polluit.
 Nauta videt mare turgidum.
 Mollis pax arva colit.
 Feriunt summos fulmina montes.
 Atra nubes condidit lunam.
 Omnia* tempus edax depascitur.
 Rediens fugat astra Phœbus.
 Sol crescentes decedens duplicat umbras.
 Omne capax movet urna nomen.
 Mors et fugacem persequitur virum.

Teneras

Teneras *defendo à frigore myrtos.
 Scandit æratas vitiosa naves curas.
 *Laudato ingentia rura, exiguum *colito.
 En quò discordia cives perduxit miseros.
 Fretum recipit de totâ flumina terrâ.
 Mora dat vires; teneras mora percoquit uvas.
 Flumina pauca *vides de magnis fontibus orta.
 Pueri inter se pro levibus noxiis iras gerunt.

The Verb Sum.

Ira furor brevis est.
 Virtus est optima nobilitas.
 Forma bonum fragile est.
 Dux ego vester eram.
 Inertia est vitium.
 Natura est dux optima.
 Homo *sum.
 Virtus est sua merces.
 Exercitatio optimus est magister.
 Fames est optimus coquus.
 Magnum vectigal est parsimonia.
 Res est forma fugax.
 Conscientia grave pondus est.

The Genitive.

Crescit amor nummi.
 Facta ducum vivent.
 Mater artium est necessitas.
 Catonis fuit nobile lethum.

*Odi profanum vulgus.
 Audentes* fortuna juvat.
 Acres *venabor apros.
 Carmina nulla *canam.
 Multos* castra juvant.
 Quærit avarus* opes.
 Non lethum *timeo.
 Labor omnia *vincit.
 Aurum omnes *colunt.
 Acrem militiam *paras.
 Omnia* mors poscit.
 Avidum *doma spiritum.
 Torva læna lupum sequitur.
 Virides occultant spineta lacertos.
 Me benignitas tua ditavit.
 Horrida tempestas cœlum contraxit.
 Rarò scelestum* deseruit pœna.
 Tumidus rigat arva fluvius.
 Mercator reficit naves quassas.
 Necessitas non habet leges.
 Crescentem sequitur cura pecuniam.
 Aurum avidas mentes polluit.
 Nauta videt mare turgidum.
 Mollis pax arva colit.
 Feriunt summos fulmina montes.
 Atra nubes condidit lunam.
 Omnia* tempus edax depascitur.
 Rediens fugat astra Phœbus.
 Sol crescentes decedens duplicat umbras.
 Omne capax movet urna nomen.
 Mors et fugacem persequitur virum.

Teneras

Teneras *defendo à frigore myrtos.
 Scandit æratas vitiosa naves cura.
 *Laudato ingentia rura, exiguum *colito.
 En quò discordia cives perduxit miseros.
 Fretum recipit de totâ flumina terrâ.
 Mora dat vires; teneras mora percoquit uvas.
 Flumina pauca *vides de magnis fontibus orta.
 Pueri inter se pro levibus noxiis iras gerunt.

The Verb Sum.

Ira furor brevis est.
 Virtus est optima nobilitas.
 Forma bonum fragile est.
 Dux ego vester eram.
 Inertia est vitium.
 Natura est dux optima.
 Homo *sum.
 Virtus est sua merces.
 Exercitatio optimus est magister.
 Fames est optimus coquus.
 Magnum vectigal est parsimonia.
 Res est forma fugax.
 Conscientia grave pondus est.

The Genitive.

Crescit amor nummi.
 Facta ducum vivent.
 Mater artium est necessitas.
 Catonis fuit nobile lethum.

Villarum culmina fumant.
 Canis leporis vestigia sequitur.
 Miles timet sagittam hostis.
 Est calcanda semel via lethi.
 Fortia taurorum corpora frangit opus.
 Ventorum pater regit navem.
 Quis* non causas mille doloris habet?
 Numen divinum est fons bonitatis.
 Ira est initium insaniae.
 Vita hominis sine literis mors est.
 Omnium rerum vicissitudo est.
 Omnium malorum stultitia est mater.

Infinitive.

*Volui dormire.
 *Aude contemnere opes.
 Carmina *possumus donare.
 Sepulchrum incipit apparere.
 *Poteram contingere ramos.
 *Incipe cognoscere matrem.
 Finire *memento tristitiam.
 Mori me denique *coges.
 Amitti virtus non potest.
 *Possunt quia posse *videntur.
 Hic mecum *poteris requiescere.
 Benè ferre *disce magnam fortunam.
 Angustam pauperiem pati puer discat.
 Dici beatus ante obitum nemo debet.
 Æquam *memento rebus in arduis servare mentem.

Conjunctions.

Conjunctions.

Deus solus potest esse architectus et rector cœli
et terræ.

Justitia virtus est omnium virtutum domina et
regina.

Accipere præstat, quàm facere, injuriam.

Rapere atque abire semper adsuevit lupo.

Major est animi voluptas quàm * corporis.

Semper honos, nomenque tuum, laudesque ma-
nebunt.

Sapientem * neque paupertas, neque mors, neque
vincula terrent.

Tam ego sum homo, quàm tu*.

Non formosus erat, sed erat facundus Ulysses.

Magnam prudentiam tum juris civilis, tum rei
militaris* habebat.

Dative.

Redditur terræ corpus.

Non solum nobis nati* fumus.

Tibi ducitur uxor.

Redeunt jam gramina campis.

Hic mihi responsum dedit.

Tristitiam et metus* tradam ventis.

Sæpè tulit lassus* succus amarus opem.

Non placidam membris dat cura quietem.

Nil sine magno vita labore dedit mortalibus.

Æqua tellus pauperi* recluditur, regumque pueris.

Ablative.

Ablative.

Spe *vivimus.
 Cito pede præterit ætas.
 Pastor carmine mulcet oves.
 Obsequio dulces vincuntur amici.
 Tempore compescitur ira leonum.
 Vincuntur molli pectora dura prece.
 Sæpius ventis agitur ingens pinus.
 Omnes* patriæ dulci tanguntur amore.
 Deteriores omnes* fumus licentiâ.
 Veniet tacito curva senecta pede.
 Desidiâ corpus animusque corrumpitur.
 Ferreus assiduo consumitur annulus usu.
 Vino forma perit, vino corrumpitur ætas.
 Immedicabile vulnus ense recidendum est.
 *Sperne voluptates: nocet emta dolore voluptas.

Relative.

Est Deus in mundo, qui* omnia* videt.
 Fortis* est, qui* se vincit.
 Is* amicus est, qui* juvat in rebus adversis.
 Virtute* qui* præditi sunt, soli sunt divites*.
 Tutus ille* non est, quem* omnes* oderunt.
 Ingratus est homo, qui* non beneficium reddit.
 *Qui *non novit tacere, nescit loqui.
 Is pater est amens, qui* odit eum* sine causâ,
 quem* procreavit.
 Civis est is,* qui* patriam suam diligit.
 Quis* est, qui* non admiretur splendorem virtutis?
 Justitia virtus est, quâ* viri boni* appellantur.

Miscel-

Miscellaneous Sentences.

Nihil est diuturnum.
 Vincit amor patriæ.
 Quid foedius est avaritiâ.
 Vigilandum est semper.
 Mors est certa, tempus incertum.
 Deum agnoscimus ex operibus ejus.
 Abeunt omnia undè orta sunt.
 Dei providentiâ mundus administratur.
 Stultorum plena sunt omnia.
 Omnes una manet mors.
 Omnes antiquæ gentes Regibus paruerunt.
 Semiramis Babyloniam condidit.
 Nullus locus nobis dulcior esse debet patriâ.
 Benè vivere bis vivere est.
 Tu ne cede malis, sed contra audentior ito.
 Solem è mundo tollunt, qui amicitiam è vitâ tollunt.
 Inopiæ pauca defunt, avaritiæ omnia.
 Quod fuit durum pati, meminisse dulce est.
 Fortuna opes auferre, non animum, potest.
 Fama est mendax, veloxque.
 Honos est præmium virtutis.
 Dulce et decorum est pro patriâ mori.
 Non, quæ præteriit, hora redire potest.
 Felix, qui potuit rerum cognoscere causas.
 Morti nihil est tam simile, quàm somnus.
 Fortuna multis dat nimis, fatis nulli.
 Vera laus veræ virtuti debetur.
 Carmina quam tribuunt, fama perennis erit.
 Peccati dolor et maximus et æternus est.

Ipse jubet mortis nos meminisse Deus.
 Mors ultima linea rerum est.
 Stultus non novit silentium servare.
 Dignum laude virum Musa vetat mori.
 Bona existimatio divitiis præstat.
 Quot homines, tot sententiæ.
 Da locum melioribus.
 Dictum sapienti sat est.
 Jucunda est memoria præteritorum malorum.
 Omnes boni beati sunt.
 Beatus esse sine virtute nemo potest.
 Impii apud inferos pœnas luent.
 Fraudis atque insidiarum plena sunt omnia.
 Homines mortales sunt.
 Nihil semper floret: ætas succedit ætati.
 Cupiditas agendi aliquid adolescit unâ cum ætate.
 Post Codrum nemo Athenis regnavit.
 Memoria nihil est, nisi exerceas eam.
 Usus magister est optimus.
 In duobus malis fugiendum majus, levius est
 eligendum.
 Omnium bellorum exitus incerti sunt.
 Sola spes hominem in miseriis consolari debet.
 Ames parentem, si æquus est; si aliter, feras.
 Vive pius, moriere pius.
 Nemo sine vitiis nascitur.
 Tempus edax rerum est.
 Adolescentes senum præceptis gaudeant.
 Horæ cedunt, et dies, et menses, et anni.
 Facile in morbos incidunt adolescentes.
 Pauci veniunt ad senectutem.

Degeneres

Degeneres animos timor arguit.
 Vitia celari non possunt.
 Dulce est paternum solum.
 Adolescentis est majores natu revereri.
 Unicuique dedit vitium natura creato.
 Entis non committendus est pueris.
 Verecundia bonum in adolescente signum est.
 Fortuna simillima vento est.
 Qui nescit se peccare, corrigi non vult.
 Rara est concordia fratrum.
 Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris.
 Nemo mortalium omnibus horis sapit.
 Trahit sua quemque voluptas.
 Pudore amisso, omnis virtus ruit.
 Vulgus amicitias utilitate probat.
 Vitanda est improba Siren, desidia.
 Amicus verus thesaurus est magnus.
 O rus, quando ego te aspiciam!
 Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.
 Animum rege, qui nisi paret, imperat.
 Dos est magna virtus parentum.
 Plures necat lingua, quàm gladius.
 Pares cum paribus facillimè congregantur.
 Dum felis dormit, saliant mures.
 Disce parvo esse contentus.
 Facile est opprimere innocentem.
 Haud ignara mali, miseris succurrere disco.
 Non omnia omnibus congruunt.
 Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.
 Venienti occurrite morbo.
 Amittit meritò proprium, qui alienum appetit.

Est

Est profectò Deus, qui quæ gerimus audit et videt.
 Noli verberare lapidem, ne lædas manum.
 Parvum parva decent.
 Quatuor sunt elementa, ignis, aer, terra, aqua.
 Avarus, nisi cùm moritur, nil rectè facit.
 Habent insidias hominis blanditiæ mali.
 Non omnia possumus omnes.
 Lætus sorte tuâ vive sapienter.
 Mentem hominis spectato, non frontem.
 Cœlum, non animum, mutant, qui trans mare
     currunt.
 Naturam mutare pecunia nescit.
 Heu, quàm difficile est crimen non prodere vultu !
 Vulgare amici nomen, sed rara est fides.
 Improbe amor, quid non mortalia pectora cogis !
 Nil ego contulerim jucundo amico.
 Lætus sum laudari à laudato viro.
 Comes jucundus in viâ pro vehiculo est.
 Vitæ summa brevis spem nos vetat inchoare longam.
 O curas hominum ! o quantum est in rebus inane !
 Neglectis urenda filix innascitur agris.
 Fructu, non foliis, arborem æstima.
 Nemo vir magnus sine afflatu divino unquam fuit.
 Videre nostra mala non possumus.
 Jejuna rarò stomachus vulgaria temnit.
 Nemo repente fuit turpissimus.
 Facillimè sine invidiâ invenias laudem.
 Qui cupiet, metuet quoque.
 Opes irritamenta malorum.
 In secundis time, in adversis spera.
 Homo doctus in se semper divitias habet.

Omne

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.
 Sol locatur in mediâ mundi sede.
 Intra fortunam debet quisque manere suam.
 Percontatorem fugito, nam garrulus idem est.
 Res est solliciti plena timoris amor.
 Ut ameris, amabilis esto.
 Terra circum Solem volvitur.
 Nulla est sincera voluptas.
 Credula res amor est.
 Decipimur specie recti.
 Multæ infidiæ sunt bonis.
 Quid sit futurum cras fuge quærere.
 Senectus mores mutat.
 Nihil ratione est divinius.
 Omnia peccata non sunt paria.
 Exitio est avidis mare nautis.
 Foliis viduantur orni.
 Ab altero expectes, quod alteri feceris.
 Condiunt Ægyptii mortuos, et eos domi servant.
 Fugit retrò levis juvenas.
 Non semper idem floribus est honor vernis.
 Maximè admiramur eum, qui pecuniâ non movetur.
 Mors omnium malorum sensum adimit.
 Sera nimis vita est crastina, vive hodie.
 Cupiditates animi sunt morbi.
 Truditur dies die.
 Est aliqua sapientiæ pars stultitiam silentio tegere.
 Res omnium rerum est nocentissima calumnia.
 Otium omnia mala docet adolescentes.
 Vis consilii expers mole ruit suâ.
 Damnosa quid non imminuit dies?

Dona præsentis cape lætus horæ.
 Otium alit omne flagitiorum genus.
 Quid leges sine moribus vanæ proficiunt?
 Horrida callidi vincunt æquora navitæ.
 Non omnis moriar.
 Nullum negotium est periculosius quàm bellum.
 Non scire fas est omnia.
 Fortes creantur fortibus et bonis.
 Tutus bos rura perambulat.
 Culpam pœna premit comes.
 Pulvis et umbra fumus.
 Paulùm sepultæ distat inertiae celata virtus.
 Opes et nominis splendor conciliant invidiam.
 Minuentur atræ carmine curæ.
 Fortuna non mutat genus.
 Vos, quibus est virtus, muliebrem tollite questum.
 Mella cavâ manant ex ilice.
 Veniunt ad mulctra capellæ.
 Urget diem nox, et dies noctem.
 Nemo liber, qui servit cupiditatibus.
 Ridentem dicere verum quid vetat?
 Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.
 Publica utilitas anteponenda est odio privato.
 Vivo carus amicis.
 Pecunia avaro supplicium est.
 Omnia divitiis parent.
 Mediocritas in omni re est optima.
 Pudor virtutis tinctura est.
 Ut umbra corpus sequitur, sic virtutem gloria.
 Reverentiæ comes est amor.
 Viris fortibus non opus est mœnibus.

Virtutis caput est caruisse vitiis.
 Nulla dies mœrore caret.
 Spe otii sustentatur labor.
 Et genus, et virtus, nisi cum re, vilior algâ est.
 Suam quisque conditionem miserrimam putat.
 Audendum est aliquid, si vis esse aliquid.
 Obsequium amicos, veritas odium parit.
 Nihil malum, nisi quod turpe & vitiosum, est.
 Blandiloquio nihil est nocentius.
 Hoc juvat et melli est, ne mentiar.
 Hora quota est?
 Præusta vagas trahunt domos Scytharum.
 In voluptatis regno virtus non potest consistere.
 Natura mortalium avida est imperii.
 Linguam compescere virtus non minima est.
 Dimidium facti, qui cœpit, habet.
 Multos timebit, qui timetur à multis.
 Probitas laudatur et alget.
 Enerves animos virtus odisse solet.
 Certa amittimus, dum incerta petimus.
 Omnia pecuniâ effici non possunt.
 Nomen pacis dulce est, et ipsa res salutaris.
 Amici novi veteribus non sunt anteponendi.
 Iter pigrorum quasi sepes spinarum.
 Majora sunt opera animi, quàm corporis.
 Fas est et ab hoste doceri.
 Damnosas, homines, compescite curas.
 Trahimur omnes laudis studio.
 Antiquior est possessionibus gloria.
 Vive memor, quàm sis ævi brevis.
 Rex eris, si rectè facies.

Sincerum est nisi vas, quodcunque infundis, acefcit.
 Mors est fervitute potior.
 Homo frugi omnia rectè facit.
 Contemnendæ sunt humanæ res.
 Omnem crede diem tibi diluxiffe supremum.
 Grata superveniet, quæ non fperabitur, hora.
 Ferenda est fortuna, præfertim quæ abeft à culpâ.
 Datum eft Neptuno maritimum regnum.
 Bos eft enectus arando.
 Imperat, aut fervit, collecta pecunia, cuique.
 Nullum numen abeft, fi fit prudentia.
 Forma exigui temporis donum eft.
 Cæna brevis jûvat, et prope rivum fomnus in herbâ.
 Optat ephippia bos, piger optat arare caballus.
 Fronti nulla fides.
 Dat veniam corvis, vexat cenfura columbas.
 Vir bonus et prudens dici delector ego.
 Non cuivis homini contingit adire Corinthum.
 Honeftius eft famâ, quàm pecuniâ, ditefcere.
 Grex totus in agris unius fcabie cadit.
 Nemo malus felix.
 Honor eft virtutis merces, et præmium.
 Tua res agitur, paries cùm proximus ardet.
 Neglecta folent incendia fumere vires.
 Res nulla minoris conftabit patri, quàm filius.
 Honeftæ occupationes inutili otio præferendæ funt.
 Voluptates commendat rarior ufus.
 Non tam refert unde natus fis, quàm qui natus fis.
 Ridentur, mala qui componunt carmina.
 Sunt facta verbis difficiliora.
 Noli imitari malos.

Debemur

Debemur morti nos nostraque.
 Mortalia cuncta peribunt.
 Non satis est pulchra esse poemata ; dulcia sunt.
 Tua me infortunia lædent.
 Scribendi rectè sapere est et principium, et fons.
 Aut prodesse volunt, aut delectare, poetæ.
 Cur ego amicum offendam in nugis ?
 Opinionibus vulgi rapimur in errorem.
 Omnes immemores beneficii oderunt.
 Promissa tua memoriâ teneas.
 Sine Cerere et Baccho friget Venus.
 Effice, et elabora ut excellas.
 Suavis laborum est præteritorum memoria.
 India mittit ebur.
 Scientiâ nulla res est præstantior.
 Literæ faciliè discuntur.
 Diligentia in omnibus rebus plurimum valet.
 Sapientia hominis est custos.
 Agricola incurvo terram dimovit aratro.
 Nihil est verâ gloriâ dulcius.
 Mors est discessus animæ à corpore.
 En, age, segnes rumpe moras.
 Pascitur in magnâ sylvâ formosa juvenca.
 Quercus ingentes tendit ramos.
 A malis mors abducit, non à bonis.
 Medio tutissimus ibis.
 Seris venit usus ab annis.
 Quid verbis opus est ? Spectemur agendo.
 Verum decus in virtute positum est.
 Animus est ingeneratus à Deo.
 Justitiæ partes sunt non violare homines.

Pietas grata est Deo.
 Omnis virtus in actione consistit.
 Vacare culpâ maximum est solatium.
 Sævit amor ferri, et scelerata infania belli.
 Nulla salus bello.
 Forsan miseros meliora sequentur.
 Nascentes morimur, finisque ab origine pendet.
 Maria agitata ventis tepescunt.
 Levis est dolor, qui capere consilium potest.
 Iniqua nunquam regna perpetuò manent.
 Amor timere neminem verus potest.
 Alium filere quod voles, primus file.
 Elephanto belluarum nulla est præstantior.
 Qui pavet vanos metus, veros fatetur.
 Qui non vetat peccare cùm possit, jubet.
 Miserrimum est timere, cùm speres nihil.
 Per scelera sceleribus certum est iter.
 O quàm miserum est nescire mori.
 Qui genus jactat suum, aliena laudat.
 Imperia dura tolle, quid virtus erit?
 Non est ad astra mollis è terris via.
 Venenum in auro bibitur.
 Pejor est bello timor ipse belli.
 Cantabit vacuus coram latrone viator.
 Ploratur lacrymis amissa pecunia veris.
 Ut fementem feceris, ita et metes.
 Nemo quenquam ire prohibet publicâ viâ.
 Conscientia mille testes.
 Feras, non culpes, quod vitari non potest.
 Nequicquam sapit, qui sibi non sapit.
 Ægroto dum anima est, spes est.

Orandum est ut sit mens sana in corpore sano.
 Ex asino et equa mulus gignitur.
 Omnis habet sua dona dies.
 Refert sis bonus, an velis videri.
 Nolito nimium tibi placere.
 Diversa sunt hominum studia.
 Debemus considerare in omni re, quid aptum sit.
 Infra lunam nihil est non mortale et caducum.
 Nostra omnis vis in animo et corpore sita est.
 Vel pace, vel bello, clarum fieri licet.
 Timidi est optare necem.
 In maximâ fortunâ minima licentia est.
 Laudare parum est, laudemur et ipsi.
 Mors cuncta mortalium mala dissolvit.
 Video meliora, proboque; deteriora sequor.
 Laudamus divitias, sequimur inertiam.
 Flebile principium melior fortuna secuta est.
 Nemo, nisi victor, pace bellum mutavit.
 Gaudia principium nostri sunt doloris.
 In fugâ salutem sperare, dementia est.
 Quis amicior, quàm frater fratri?
 Velle parum est.
 Ignavis precibus fortuna repugnat.
 Immensa est, finemque potentia cœli non habet.
 Civile bellum perniciosissimum est.
 Inter bonos amicitia, inter malos factio est.
 Homo ortus est ad Deum colendum.
 Crescit in adversis virtus.
 Omne opus difficile apparet, antequàm tentaveris.
 Fortuna simul cum moribus immutatur.
 Qui se habet, nihil perdidit.

Seni verba dare difficile est.

Fjicienda est mollities animi.

Spem pretio non emo.

Cæsar scribere et legere simul, dictare et audire
solebat.

Majorum gloria posteris quasi lumen est.

Ipsa se virtus fatis ostendit.

Sæpe canes, leporesque umbrâ cubuêre sub unâ.

Primus omnium radi quotidie instituit Africanus.

Alliciunt somnos tempus, motusque, merumque.

Nemo ignaviâ immortalis factus est.

Armis libertas, patria, parentesque teguntur.

Serpentum vis inopiâ cibi acrior fit.

Inest mentibus nostris cupiditas veri videndi.

Tutius est volentibus, quàm coactis, imperitare.

Nihil in hoc mundo fieri sine Deo potest.

Tantum incæpto opus est, cetera res ipsa expediet.

Non possum gratus domino sine moribus esse.

Rape, congere, aufer, posside : relinquendum est.

Imitari, quàm invidere bonis malo.

Librum scribere difficile est.

Quid non audebis, perfida lingua, loqui ?

Non est vivere, sed valere, vita.

An piscatorem piscis amare potest ?

SENTENCES, STORIES, &c.

IN VERSE and PROSE.

DONEC. eris felix, multos numerabis amicos ;
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Nemo suam turpitudinem perspicit, sed sibi quisque adulator est.

Navita de ventis, de tauris narrat arator ;
Enumerat miles vulnera, pastor oves.

Magorum mos est non humare corpora fuorum,
nisi à feris sint antè laniata.

Nutritur vento, vento restinguitur ignis.
Lenis alit flammæ, grandior aura necat.

Improbis est, qui scit beneficium accipere, nescit reddere.

Carmina

Carmina sola carent fato, mortemque repellunt.
Carminibus vives semper, Homere, tuis.

Homines proniores sunt ad voluptatem, quàm
ad virtutem.

Utendum est ætate ; cito pede præterit ætas :
Quàm cuperes votis hunc revocare diem !

Concordiâ parvæ res crescunt, discordiâ maximæ
dilabuntur.

Dum licet, et veros etiam nunc editis annos,
Discite ; eunt anni more fluentis aquæ.

Divitiarum et formæ gloria fluxa, atque fragilis
est ; virtus clara æternaque habetur.

Labitur occultè fallitque volatilis ætas,
Et nihil est annis velocius.

Avaritia fidem, probitatem, ceterasque artes
subvertit.

Tendimus huc omnes, metam properamus ad unam ;
Omnia sub leges mors vocat atra suas.

Cæsar beneficiis, ac munificentîâ magnus habebatur ; integritate vitæ Cato.

Quis furor est atram bellis arcessere mortem !
Imminet, et tacito clam venit illa pede.

Cyneas

Cyneas interrogatus à Pyrrho, qualis Roma esset,
respondit Regum urbem sibi visam.

Fessus ut incubuit baculo, faxoque refedit
Pastor, arundineo carmine mulcet oves.

Non modò reticere parentum injurias, sed etiam
æquo animo ferre oportet.

Tempore difficiles veniunt ad aratra juvenci,
Tempore lenta pati fræna docentur equi.

Ut ad cursum equus, ad arandum bos, ad inda-
gandum canis, sic homo ad intelligendum et agen-
dum, natus est.

Quid magis est durum faxo, quid mollius undâ?
Dura tamen molli faxes cavantur aquâ.

In scientiâ excellere pulchrum putamus; labi
autem, errare, nescire, decipi, et malum et turpe
ducimus.

Quis crederet unquam
Aërias homines carpere posse vias?

Studiis et literis res secundæ ornantur, adversæ
adjuvantur.

Otia corpus alunt, animus quoque pascitur illis;
Immodicus contra carpit utrumque labor.

Ut ager, quavis fertilis, sine culturâ fructuosus
esse non potest: sic sine doctrinâ animus.

Sæpiùs

Sæpiùs ventis agitur ingens
 Pinus, et celsæ graviore casu
 Decidunt turres; feriuntque summos
 Fulmina montes.

Literæ discuntur facilè, si habeas, qui docere fideliter possit.

Bellus homo, et magnus, vis idem, Cotta, videri;
 Sed qui bellus homo est, Cotta, pusillus homo est.

Nihil est, quod longinquitas temporis efficere non possit.

Illi robur, et æs triplex
 Circa pectus erat, qui fragilem truei
 Commisit pelago ratem
 Primus.

Sapientis animus nunquam est in vitio, nunquam turgescit: nunquam sapiens irascitur.

Cuncta priùs tentanda; sed immedicabile vulnus Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.

Condita est Carthago septuaginta duobus annis ante quàm Roma.

Vidi ego, naufragium qui riserat, æquore mergi:
 Et nunquam, dixi, justior unda fuit.

Vir temperatus, constans, sine metu, sine ægritudine, sine libidine, is est sapiens.

Pallida

Pallida mors æquo pulsat pedē pauperum tabernas,
Regumque tures.

Non est injussu imperatoris, id est, Dei, de statione vitæ decedendum.

Sæpe ego, ne biberem, volui dormire videri:
Dum videor, somno lumina victa dedi.

Apud Herodotum, patrem historiæ, sunt innumerabiles fabulæ.

Ultima semper
Expectanda dies homini est: dicique beatus
Ante obitum nemo, supremaque funera, debet.

Nulla capitalior pestis, quàm corporis voluptas,
hominibus à naturâ data est.

Rebus angustis animosus atque
Fortis appare.

Est proprium stultitiæ, aliorum vitia cernere,
oblivisci suorum.

Pauperiem, modico contentus, semper amavi;
Et rerum dominus, nil cupiendo, fui.

Ne eos tibi fideles fore putes, quos pecuniâ corrupis.

D

Non

Non ebur, neque aureum
Meâ renidet in domo lacunar.

Non potest esse jucunda vita, à quâ absit prudentia.

Ergò cùm filices, cùm dens patientis aratri
Depereant ævo, carmina morte carent.

Quemadmodùm gubernatores optimi vim tempestatis, sic sapientes fortunæ impetum, superare non possunt.

Somnus agrestium
Lenis virorum non humiles domos
Fastidit, umbrosamque ripam.

Philosophia, mater omnium bonarum artium, nos primùm ad Dei cultum, deinde ad jus hominum, tum ad modestiam, magnitudinemque animi erudit.

Nascitur exiguus, sed opes acquirit eundo,
Quàque venit, multas accipit, amnis, aquas.

Ut hirundines æstivo tempore præstò sunt, frigore pulsæ recedunt; ita falsi amici sereno vitæ tempore præstò sunt, simul atque hyemem fortunæ viderint, avolant omnes.

Doctrina sed vim promovet insitam,
Rectique cultus pectora roborant.

Xantippe,

Xantippe, Socratis Philosophi uxor, morosa admodum fuisse fertur et jurgiosa.

Venator sequitur fugientia, capta relinquit ;
Gloria pugnantes vincere major erit.

In mundo Deus est, qui regit, qui gubernat, qui cursum astrorum, qui mutationes temporum, rerum vicissitudines ordinesque conservat, terras ac maria contemplans, hominum commoda vitasque tuetur.

Genus, et proavos, et quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco.

Nihil est dulcius his literis, quibus cœlum, terras, maria cognoscimus.

Beatus ille, qui procul negotiis,
Ut prisca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet suis.

Ipse animi discessus à corpore fit sine dolore, et fit plerumque sine sensu, nonnunquam etiam cum voluptate.

Hesterno fœtere mero qui credit Acerram,
Fallitur, in lucem semper Acerra bibit.

Solon gloriari solebat, se senem fieri, aliquid quotidie addiscentem.

Fertilis, assiduo si non renovetur aratro,
 Nil, nisi cum spinis gramen, habebit, ager.

Romanum imperium à Romulo exordium habet,
 qui Vestalis virginis filius, et Martis, cum Remo
 fratre, uno partu editus est.

Parvula magni formica laboris
 Ore trahit quodcunque potest, atque addit acervo,
 Quem fruit, haud ignara, ac non incauta, futuri.

Cùm ex Leontino Gorgiâ quæreretur, cur tam
 diu vellet esse in vitâ: Nihil habeo, inquit, quod
 incusem senectutem.

Non amo te, Sabidi, nec possum dicere, quare;
 Hoc tantum possum dicere: non amo te.

Maximæ Republicæ per adolescentulos labefac-
 tata, à senibus sustentata & restituta sunt.

Non sterilis locus ullus ita est, ut non sit in illo
 Mistra, ferè duris utilis herba rubis.

Archytas, quum villico factus esset iratior: quo
 te, inquit, modo accepissem, nisi iratus essem!

Quid juvat immensum te argenti pondus et auri
 Furtim defossa timidum deponere terrâ?

Benè præcipiunt, qui vetant quidquid agere,
 quod dubites æquum sit an iniquum.

Carmina Paullus emit: recitat sua carmina Paullus.
Nam quod emas, possis dicere jure tuum.

Confer nostram longissimam ætatem cum æternitate, et invenietur brevissima.

Principiis obsta ; serò medicina paratur,
Cum mala per longas convaluere moras.

Non debemus quidquam agere, cujus non possimus causam reddere.

Est modus in rebus ; sunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit consistere rectum.

Quis est, quamvis sit adolescens, qui sciat se ad vesperum esse victurum ?

Hostem cum fugeret, se Fannius ipse peremit.
Hic, rogo, non furor est, ne moriari, mori ?

In summo imperatore quatuor hæ virtutes inesse debent : scientia rei militaris, virtus, auctoritas, felicitas.

Cernis, ut ignavum corrumpant otia corpus,
Ut capiant vitium, ni moveantur, aquæ.

Utrum vivere, an mori sit melius, Deus scit : hominem quidem arbitror scire neminem.

Vitiis nemo sine nascitur : optimus ille est,
Qui minimis urgetur.

Nullum munus Reipublicæ afferre majus, melius-
ve possumus, quàm si doceamus atque erudiamus
juventutem.

Thais habet nigros, niveos Lecania, dentes.
Quæ ratio est? emtos hæc habet, illa suos.

Tunc erimus beati, cùm, corporibus relictis,
cupiditatum erimus expertes.

Este procul, lites, et amaræ prælia linguæ:
Dulcibus est verbis mollis alendus amor.

Q. Cincinnatus, obsessi Consulis et exercitus
liberator, ab aratro vocatus ad Dictaturam venit.

Non in caro nidore voluptas
Summa, sed in teipso est: tu pulmentaria quære
Sudando.

Nisi Deus isto te corpore liberaverit, ad cœlum
tibi aditus patere non potest.

Semper eris pauper, si pauper es, Æmiliane.
Dantur opes nulli nunc nisi divitibus.

In nuce inclusa est Ilias, Homeri carmen, in
membranâ scriptum.

Nam grave quid prodest pondus mihi divitis auri?
Arvaque si findant pingua mille greges?

Virtus

Virtus eripi nunquam potest; neque naufragio,
neque incendio amittitur.

Vivite fortes,
Fortiaque adversis opponite pectora rebus.

Quis est tam vecors, qui, cum suspexerit in
cælum, non sentiat Deum esse?

Cur non mitto meos tibi, Pontiliane, libellos?
Ne mihi tu mittas, Pontiliane, tuos.

Viginti talentis unam orationem Isocrates ven-
didit.

Non opibus mentes hominum, curæque levantur.
Nam fortuna suâ tempora lege regit.

Nostra nos patria delectat: cujus rei tanta est vis,
ac tanta natura, ut sapientissimus vir immortalitati
anteponat Ithacam, in asperrimis faxis affixam.

Omnis enim res,
Virtus, fama, decus, divina, humanaque, pulchris
Divitiis parent.

Thales interrogatus, quid esset Deus? Quod,
inquit, caret initio et fine.

Pecuniam in loco negligere, maximum interdum
est lucrum.

Cari

Cari sunt liberi, propinqui, familiares, sed omnes omnium caritates patria una complexa est.

Et querimur, citò si nostræ data tempora vitæ
Diffugiunt? urbes mors violenta rapit.

Quocunque te flexeris, habebis ibi Deum occurrentem tibi: nihil vacat ab illo, ipse implet opus suum.

Phosphore, redde diem; cur gaudia nostra moraris?
Cæsare venturo, Phosphore, redde diem.

Nullus est casus non ferendus pro dignitate & libertate patriæ.

Vidi ego, quod fuerat quondam solidissima tellus,
Esse fretum: vidi factas ex æquore terras.

Studia adolescentiam alunt, senectutem oblectant: secundas res ornant, adversis perfugium ac solatium præbent; delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur.

Munera qui tibi dat locupleti, Gaure, senique,
Si sapias et sentis, hic tibi ait, morere.

Romæ Consules pro uno Rege duo hanc causâ creati sunt, ut si unus malus esse voluisset, alter eum, habens potestatem similem, coerceret.

Inter

Inter nitentia culta
Infelix lolium, et steriles dominantur avenæ.

Ille honorat Deum optimè, qui facit mentem su-
am similem Deo, quantum fieri potest.

Discite, quàm parvo liceat producere vitam,
Et quantum natura petat.

Mithridates, duarum et viginti gentium Rex,
totidem linguis jura dixit.

Nubere vis Prisco, non miror, Paulla: sapisti.

Ducere te non vult Priscus: et ille sapit.

Callicrates ex ebore formicas, et alia tam parva
fecit animalia, ut partes earum à ceteris cerni non
possent.

Sæpe exiguus mus
Sub terris posuitque domos, atque horrea fecit:
Aut oculis capti fodère cubilia talpæ.

Exiguum nobis vitæ curriculum natura circum-
scripsit, immensum gloriæ.

Illud amicitiae sanctum ac venerabile nomen
Re jam pro vili sub pedibusque jacet.

Itur ad astra frugalitate, temperantiâ, fortitudine,
aliisque virtutibus. Mens bona nulla est sine Deo.
O qui

O qui me gelidis in vallibus Hæmi
Sistat, et ingenti ramorum protegat umbrâ!

Omnibus in rebus, voluptatibus maximis fasti-
dium finitimum est.

Nubere Paulla cupit nobis, ego ducere Paullam.
Nolo; anus est: vellem, si magis esset anus.

Breve tempus ætatis satis est longum ad benè
vivendum.

Turpe quidem dictu, sed, si modò vera fatemur,
Vulgus amicitias utilitate probat.

Roma condita est anno ante Christum septingen-
tesimo quinquagesimo tertio. Reges Romani fu-
ère: Romulus, Numa Pompilius, Tullus Hostilius,
Ancus Marcius, Tarquinius Priscus, Servius Tul-
lius, et Tarquinius Superbus. Primi Consules,
Lucius Junius Brutus, et L. Tarquinius Col-
latinus.

Nil mihi das vivus; dicis post fata daturum.
Si non es stultus, scis, Maro, quid cupiam.

Astrologiâ enituit Berofus, Grammaticâ Appol-
lodorius, Hippocrates Medicinâ, Archimedes Ge-
ometricâ ac machinali scientiâ.

Cùm

Cùm fortuna manet, vultum servatis amici ;
Cum cecidit, turpi vertitis ora fugâ.

Moriendum certè est, et id incertum, an eo ipso die.

Optima quæque dies miseris mortalibus ævi
Prima fugit: subeunt morbi, tristisque senectus ;
Et labor, & duræ rapit inclementia mortis.

Cato major Græcas literas senex didicit: quas quidem avidè arripuit, quasi diuturnam sitim explere cupiens.

Mentitur, qui te vitiosum, Zoile, dixit.
Non vitiosus homo es, Zoile, sed vitium.

Ex vitâ discedendum est, tanquam ex hospitio, non tanquam ex domo.

Hoc habeo, quodcunque dedi; sunt cetera fortis:
Cetera prætereunt more fluentis aquæ.

Gaditanus quidam, Titi Livii nomine famâque commotus, ad visendum eum ab ultimis terrarum finibus venit, statimque, ut viderat, abiit.

Luciferi primo cum sidere, frigida rura
Carpamus, dum mane novum, dum gramina canent,
Et ros in tenerâ pecori gratissimus herbâ est.

Qui id, quod vitari non potest, metuit, is vivere animo quieto nullo modo potest.

Omnia

Omnia promittis, cùm totâ nocte bibisti:
Mane nihil præstas: Postume, mane bibe.

Plinius major libros legens, adnotabat, excerpebatque. Nihil enim legit, quod non exciperet. Dicere enim solebat, nullum esse librum tam malum, ut non aliquâ parte posset prodesse.

Perfer, et obdura; dolor hic tibi proderit olim:
Sæpe tulit lassus succus amarus opem.

Quibusdam perpetua febris est, ut C Mæcenati, cui triennio supremo nullus contigit somnus.

Multa in sylvis avium se millia condunt,
Vesper ubi, aut hybernus agit de montibus imber.

Ingens numerus librorum in Ægypto à Ptolemæis regibus conquistus et comparatus est, ad millia fermè voluminum septingenta. Sed ea omnia, aut saltem quadringenta millia, teste Senecâ, in urbe Alexandriâ conflagrârunt bello inter Cæsarem et Pompeii liberos.

Dentibus, atque comis, nec te pudet, uteris emtis.
Quid facies oculo, Lælia? non emitur.

Hortensius in auctione perfedit totum diem; et vespere recensuit omnes res, ut pretia, et emtores ordine suo, ita ut in nullo falleretur.

Viam

Viam infiste domandi,
 Dum faciles animi juvenum, dum mobilis ætas.

Mors terribilis est iis, quorum cum vitâ omnia
 extinguuntur, non iis, quorum laus emori non potest.

Difficilis, facilis, jucundus, acerbus es idem :
 Nec tecum possum vivere, nec sine te.

Ne dixeris illa, quæ invenimus, esse nostra.
 Semina artium omnium insita sunt nobis, et Deus
 magister acuit & excitat ingenia.

Fulgida non parvas animo dat gloria vires ;
 Et fœcunda facit pectora laudis amor.

Discipuli, si modò sunt benè instituti, præcep-
 torem amant et verentur.

Excitat auditor studium, laudataque virtus
 Crescit, et immensum gloria calcâr habet.

Quæ natio non comitatem, non benevolentiam,
 non gratum animum diligit ? quæ superbos, quæ
 maleficos, quæ crudeles, quæ ingratos non odit ?

Continuò culpam ferro compesce, priusquàm
 Dira per incautum serpant contagia vulgus.

Aristidis, Thebani pictoris, unam tabulam cen-
 tum talentis Rex Attalus licitus est.

Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine læsus,
Rem magnam præstas, Zoile, si bonus es.

Quibus gradibus Romulus ascendit in cælum?
rebus gestis, atque virtutibus.

Laudatas homini volucris Junonia pennas
Explicat, et formâ muta superbit avis.

Xerxes ante navale prælium, quo victus est à
Themistocle, miserat quatuor millia armatorum
Delphos, ad diripiendum templum Apollinis, quasi
gereret bellum non tantum cum Græcis, sed etiam
cum Diis immortalibus. Quæ manus tota deleta
est imbribus & fulminibus, ut intelligeret, quàm
nullæ essent hominum vires adversum Deos.

Forsan et hæc olim meminisse juvabit.
Durate, et vosmet rebus servate secundis.

Atheniensibus leges instituit Solon, Spartanis
Lycurgus.

Heredem tibi me, Catulle, dicis.
Non credam, nisi legero, Catulle.

Cum duobus modis, vi aut fraude, fiat injuria;
fraus quasi vulpeculæ videtur, vis leonis: sed fraus
odio digna majore. Injuria autem nulla capitalior
est quàm eorum, qui, cum maximè fallunt, dant
operam ut viri boni habeantur.

Nostra

Nostri longum forma percurrens iter,
Deperdit aliquid semper, et fulget minus.

Virtutis tanta est vis, ut non possit unquam vir
bonus non esse beatus.

Quid non mortalia pectora cogis,
Auri sacra fames !

Qui se ipse nôrit, intelliget se habere aliquid
divinum, semperque et faciet et sentiet aliquid
dignum munere Dei.

Quòd lanà caput alligas, Charine,
Non aures tibi, sed dolent capilli.

Virtus est altissimis defixa radicibus, quæ nun-
quam ullâ vi labefactari potest, nunquam dimoveri
loco.

Proximus à tectis ignis defenditur ægrè ;
Utile finitimis abstinuisse locis.

Veteres Romani, acceptâ injuriâ, malebant ig-
noscere, quàm persequi. Plus penè auxerunt im-
perium parcendo victis, quàm vincendo.

Quò fata trahunt retrahuntque, sequamur.
Quicquid erit, superanda omnis fortuna ferendo est.

Malorum est esca voluptas, quâ homines capi-
untur, ut hamo pisces.

Qui negat esse domi se, tunc cum limina pulsas,
Quid dicat nescis? dormio, Matte, tibi.

Titus Pomponius Atticus nullas inimicitias gessit, quod et lædebat ipse neminem, et, si quam injuriam acceperat, malebat oblivisci, quam ulcisci.

Non facile esuriens positâ retinebere mensâ,
Et multam saliens incitat unda sitim.

Nemo est dignus nomine hominis, qui unum diem totum velit esse in voluptate.

Mene falis placidi vultum, fluctusque quietos
Ignorare jubes? Mene huic confidere monstro?

Vulgatum illud, quia verum erat, in proverbium venit: amicitias immortales, inimicitias mortales, esse debere.

Claudere quæ cœnas lactuca solebat avorum,
Dic mihi, cur nostras inchoat illa dapes?

Omnium animi immortales sunt: sed bonorum, fortiumque, divini.

Curando fieri quædam majora videmus
Vulnera, quæ melius non tetigisse fuit.

Usque ad ultimum vitæ finem non desinemus
communi bono operam dare, adjuvare singulos,
opem ferre etiam inimicis.

Stat

Stat sua cuique dies ; breve et irreparabile tempus
Omnibus est vitæ ; sed famam extendere factis,
Hoc virtutis opus.

Nihil interest, animi motu sublato, non dico
inter pecudem et hominem, sed inter hominem
& saxum, aut truncum, aut quidvis generis ejus-
dem.

Nuces piteæ.

Poma sumus Cybeles : procul hinc discede, viator,
Ne cadat in miserum nostra ruina caput.

Vespasiani, inter cetera bona, illud singulare
fuit, inimicitias oblivisci : adeò ut Vitellii hostis
sui filiam locupletissimè dotaverit, et viro splen-
didissimo in matrimonium dederit. Ferebat quo-
que patienter contumelias, iis, dictis jocularibus
respondens.

Rura quoque oblectent animos, studiumque colendi:
Quælibet huic curæ cedere cura potest.

P. Claudius, bello Punico primo, cùm cavèa
liberati pulli non pascerentur, mergi eos in aquam
jussit, ut biberent, quoniam esse nollent.

Nam veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt : sic nos in luce timemus
Interdum nihilo quæ sunt metuenda magis, quàm
Quæ pueri in tenebris pavitant, metuuntque futura.

Cùm sint duo genera decertandi, unum per deceptionem, alterum per vim; illud proprium hominis est, hoc belluarum. Quare ideo tantùm bella suscipiendâ sunt, ut sine injuriâ in pace vivatur. Partâ autem victoriâ, conservandi sunt ii, qui non crudeles in bello, non immanes, fuerunt. Sic Romani Sabinos, Æquos, Volscos, etiam in civitatem acceperunt: at Carthaginem et Numantiam funditùs sustulerunt.

Pruna Damascena.

Pruna peregrinæ carie rugosa senectæ

Sume: solent duri solvere ventris onus.

Exercendum est corpus, et ita efficiendum, ut obedire consilio, rationique possit in exequendis negotiis, et in labore tolerando.

Ah, noli nimiùm confidere; sæpe Cupido

Huic malus esse solet, cui bonus antè fuit.

Ille peccavit, qui cùm triginta dierum induciæ essent pactæ cum hoste, nocte populabatur ejus agros: quòd, inquiebat, dierum induciæ pactæ essent, non noctium.

O miseras hominum mentes! o pectora cæca!
Qualibus in tenebris vitæ, quantisque periclis
Degitur hoc ævi!

Nihil est, non dicam in homine, sed in omni cælo atque terrâ, ratione divinius, quæ, cùm adolevit atque perfectâ est, nominatur ritè sapientia.

Hæc,

Hæc, quæ Picenis venit subducta trapetis,
Inchoat, atque eadem finit, oliva, dapes.

Cùm Quintus Labeo pactus esset cum rege
Antiocho, quem bello superaverat, ut ab eo dimi-
diam classis partem acciperet, fertur omnes ejus
naves medias secuisse, ut regem totâ classe privaret.

Omnia vertuntur ; certè vertuntur amores.
Vinceris, aut vincis ; hæc in amore rota est.

Validior est decem virorum bonorum sententia,
quàm totius multitudinis imperitæ.

Per varios usus artem experientia fecit,
Exemplo monstrante viam.

Servi, qui domino clementi et benigno usi fue-
rint, pro domino parati erunt porrigere cervicem,
& periculum ei imminens in seipsos avertere.

Argentum, atque aurum, facile est, lænamque,
togamque
Mittere ; boletos mittere difficile est.

Animum vincere, iracundiam cohibere, victori-
am temperare, adversarium non modò extollere
jacentem, sed etiam amplificare ejus pristinam dig-
nitatem, præclarum est.

Adde, quòd ingenuas didicisse fideliter artes
Emollit mores, nec finit esse feros.

Quàm

Quàm admirabilis fidei servus Panopionis fuit !
 Qui cùm cognovisset advolare milites ad occiden-
 dum dominum suum, qui fuerat proscriptus ; com-
 mutatâ cum eo veste, illum postico clam emisit,
 se autem in cubiculum ac lectum domini recepit,
 et ut Panopionem occidi passus est.

Quis credat tantas operum, sine numine, moles,
 Ex minimis, cæcoque creatum fœdere mundum ?
 Si fors ista dedit nobis, fors ipsa gubernet.

Primum regem Athenienses habuère Cecropem,
 Huic successit Cranaus, cujus filia Athis, vel Attis,
 regioni nomen dedit.

Tota quidem ponatur anas ; sed pectore tantùm
 Et cervice sapit : cetera redde coquo.

Beneficiorum maxima sunt ea, quæ à parentibus
 accipimus, dum aut nescimus, aut nolumus. Pa-
 rentes cogunt teneros infantes ad salubrium rerum
 patientiam. Flentium et repugnantium corpora
 diligenti curâ foveant. Mox liberalia studia incul-
 cant, adhibito timore nolentibus. Juventam fru-
 galitati, pudori, moribus bonis applicant, coactam,
 si non obsequatur libenter.

Frangere toros ; pete vina ; rosas cape ; tingere nardo.
 Ipse jubet mortis te meminisse Deus.

Semper

Semper ita vivamus, ut rationem nobis reddendam arbitremur.

Quid mirum, noscere mundum
Si possunt homines, quibus est et mundus in ipsis,
Exemplumque Dei quisque est in imagine parvâ?

Ea caritas, quæ est inter nos et parentes, dirimi,
nisi detestabili scelere, non potest.

Glis.

Tota mihi dormitur hyems, & pinguior illo
Tempore sum, quo me nil nisi somnus alit.

Non intelligunt homines, quàm magnum vecti-
gal sit parsimonia.

Dum fata finunt,
Vivite læti; properat cursu
Vita citato; volucrique die
Rota præcipitis vertitur anni.

Filia, cui nomen Pero, admovit, velut infantem,
pectori suo, atque aluit, patrem suum, grandi ætate
senem, qui in custodiam traditus fuerat.

O rus, quando ego te aspiciam? quandoque licebit,
Nunc veterum libris, nunc somno et inertibus horis,
Ducere sollicitæ jucunda obliviam vitæ?

Mente rectè uti non possumus, multo cibo et
potione completi.

Exeat

Exeat aulâ,
 Qui volet esse pius : virtus et summa potestas
 Non coeunt.

Pater nullum clarius potest relinquere monumen-
 tum sui, quàm si filium relinquat effigiem morum
 suorum, virtutis, constantiæ, pietatis, ingenii.

Gaudet in effossis habitare cuniculus antris :
 Monstravit tacitas hostibus ille vias.

Rex Lydorum Cræsus erat, cujus opes et divitiæ
 insignes erant.

Cinis, et manes, & fabula fies.
 Vive memor lethi : fugit hora.

Plurimum in reliquam vitam proderit, pueros
 statim salubriter institui. Facile est enim teneros
 adhuc animos componere; difficile reciduntur vitia,
 quæ nobiscum creverunt. Aliùs descendunt præ-
 cepta, quæ primis imprimuntur ætatibus: et naturâ
 tenacissimi sumus eorum, quæ pueri percepimus:
 ut sapor, quo nova vasa imbuuntur, durat.

Quisnam igitur liber? Sapiens, sibi qui imperiosus:
 Quem neque pauperies, neque mors, nec vincula
 terrent.

Accepto Macedonum imperio, Alexander mag-
 nus Regem se terrarum omnium ac mundi appel-
 lari iussit.

Serpens,

Serpens, fitis, ardor arenæ,
Dulcia virtuti : gaudet patientia duris.

Athenienses primi lanificii, et olei, et vini usum docuere ; arare quoque, et ferere frumenta ; glandem vescentibus monstrârunt. Literæ certè ac facundia, et civilis ordo disciplinæ, veluti templum, Athenas habuerunt.

Pavo.

Miraris, quoties gemmantes explicat alas :
Et potes hunc sævo tradere, dure, coquo ?

Sæpe videmus fractos pudore, qui nullâ ratione vincerentur,

Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator,
Nemo adeò ferus est, ut non mitescere possit,
Si modò culturæ patientem commodet aurem.

Dabimus pueris aliquod laxamentum : desides verò eos esse non sinemus, et procul à contactu deliciarum retinebimus. Nihil enim magis voluptarios et iracundos facit, quàm educatio mollis et blanda. Ideo quò plùs indulgetur pueris, eò corruptior illis animus est. Offensas patienter ille non feret, cui nihil unquam negatum est, cui lacrymas sollicita semper mater absterfit, cui satisfactum est de pædagogo.

Vivit et armiferæ cornix invisa Minervæ ;
Ista quidem sæclis vix moritura decem.

Iustitia

Justitia sine prudentiâ plurimùm poterit; sine
justitiâ nihil valebit prudentia.

Minùs in parvis fortuna furit,
Leviùsque ferit leviora Deus.

Lusus pueris proderunt: quia pueri post lusus
plus virium et acriorem animum afferunt ad dis-
cendum. Modus tamen sit remissionibus: ne aut
negatæ odium studiorum faciant, aut nimix otii
consuetudinem afferant.

Dulcia defectâ modulatur carmina linguâ
Cantator cyncus funeris ipse sui.

Nihil est tam regium, tam liberale, tamque mu-
nificum, quàm opem ferre supplicibus, excitare
afflictos, dare salutem, liberare periculis homines.

Virtus est, vitium fugere; et sapientia prima,
Stultitiâ caruisse.

Augustus, summum imperium Romæ adeptus,
nepotes suos literas, aliaque rudimenta per se ple-
rumque docuit.

Crudeles Divi! serpens novus exiit annos:
Formæ non ullam fata dedere moram.

Alexander cum nullo hostium unquam congres-
sus est, quem non vicerit: nullam urbem obsedit,
quam non expugnaverit.

Quic-

Quicquid patimur, mortale genus,
Quicquid facimus, venit ex alto.

O magna vis veritatis, quæ contra hominum
ingenia, calliditatem, solertiam, contraque omnium
insidias, facile se per seipsam defendat!

Quæ natat in Siculo grandis muræna profundo,
Non valet exustam mergere sole cutem.

Mortuos cremare, apud Romanos non fuit ve-
teris instituti: terrâ condebantur. At postquam
longinquis bellis obrutos erui cognovêre, tunc
institutum.

Hic, ubi nunc Roma est orbis caput, arbor & herbæ,
Et paucæ pecudes, et casa rara fuit.

Optimum erit pueris dari præceptores pædago-
gosque vitiorum expertes: eorum enim môres
pueri plerumque referunt. Apud Platonem edu-
catus puer, cùm ad parentes reversus, vociferan-
tem videret patrem: Nunquam, inquit, hoc apud
Platonem audiui. Leonidas, Alexandri pædagogus,
imbuit alumnum quibusdam vitiis, quæ illum ab
institutione puerili persecuta sunt usque in regale
solum.

Ubi non est pudor,
Nec cura juris, sanctitas, pietas, fides,
Instabile regnum est.

Corinthis puella, capta amore juvenis, illo
abeunte peregrè, umbram ex facie ejus ad lucer-
nam in pariete lineis circumscripsit. Talis pic-
turæ fuit origo.

Impiger extremos currit mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Titus Manlius Torquatus, qui perindulgens in
patrem fuerat, idem acerbè severus in filium fuit.

Murices.

Sanguine de nostro tinctas, ingratis, lacernas
Induis; et, non est hoc satis, esca sumus.

Cicero Salutem Dicit Basilio.

Tibi gratulor; mihi gaudeo: te amo, tua
tueor. A te amari, et quid agas, quidque agatur,
certior fieri volo. Vale.

Gentibus est aliis tellus data limine certo;
Romanæ spatium est urbis et orbis idem.

Pausanias Lacedæmonius, vitiis obrutus et Spar-
tam, et ceteram Græciam, sub potestatem Persa-
rum regis, redigere voluit. His rebus, Ephori,
cognitis, jusserunt eum comprehendi. At ille in
ædem Minervæ confugit. Hinc ne exire posset,
statim Ephori valvas ejus ædis obstruxerunt, tec-
tumque sunt demoliti, ut facilius sub dio interiret.
Dicitur eo tempore matrem Pausaniæ vixisse, eam-
que

que, postquam de scelere filii comperit, in primis,
ad filium claudendum, lapidem ad introitum ædis
attulisse. Hic cùm semianimis de templo elatus
esset, confestim animam efflavit.

Regem non faciunt opes :
Mens regnum bona possidet :
Rex est, qui metuit nihil :
Rex est, quique cupit nihil.

In referendâ gratiâ, si modò Hesiodo credimus,
debemus imitari agros fertiles, qui plus multo
afferunt, quàm acceperunt. Etenim si non dubi-
tamus officia conferre in eos, quos speramus nobis
profuturos, quales in eos esse debemus qui jam
profuerunt ?

Inter aves turdus, si quis, me iudice, certet ;
Inter quadrupedes gloria prima lepus.

Diagoras Rhodius tres filios adolescentes habuit,
unum pugilem, alterum pancratiastem, tertium
luctatorem: eosque omnes vidit vincere coronari-
que Olympiæ eodem die. Et cùm ibi eum tres
adolescentes amplecterentur, coronis suis in caput
patris impositis, populusque gratulabundus jaceret
undique in eum flores, in osculis atque in manibus
filiorum animam efflavit.

Omnia Romanæ cedunt miracula terræ :
Natura hic posuit quicquid ubique fuit.

Non solum gratus debet esse, qui accipit beneficium, verum etiam is, cui potestas accipiendi fuit.

Vos, quibus rector maris atque terræ
Jus dedit magnum necis atque vitæ,
Ponite inflatos, tumidosque vultus.

Porcia, Marci Catonis Uticensis filia, cum apud Philippos victum et interemtum maritum cognosceret; quia ferrum, quod poscebat ad mortem sibi inferendam, non dabatur, ardentes carbones ore haurire non dubitavit.

Dente timentur apri; defendunt cornua cervos:
Imbelles damæ, quid, nisi præda, sumus?

Athenis Draco primus leges edidit, sanguine
potius quam atramento scriptas.

Est duris melius studiis fingenda juvenus,
Et pueri discant aspera multa pati.

Pater unicæ filiæ Themistoclem consulebat,
utrùm eam pauperi, sed bono viro, collocaret;
an locupleti parum probato. Cui is: Malo, inquit,
virum qui pecuniâ egeat, quam pecuniam quæ
viro.

Eripere vitam nemo non homini potest,
At nemo mortem: mille ad hanc aditus patent.

Divitias

Divitias contemnere, et pro nihilo ducere, magni animi et excelsi est.

Pendentem summâ capream de rupe videbis ;
Casuram speres, decipit illa canes.

Alexander, victo apud Issum Dario, ad matrem conjugemque ejus præmisit quosdam è suis, qui nunciarent ipsum venire ad eas visendas: moxque earum tabernaculum intravit cum Hephæstione. Is omnium amicorum carissimus erat regi, cum ipso pariter educatus. Ætate par erat regi, sed corporis habitu præstabat. Ergò reginæ, illum regem esse ratæ, Persarum more veneratæ sunt. Inde, erroris admonita, Syfigambis, Darii mater, advoluta est pedibus Alexandri, ignorationem excusans. Quam ille manu allevans: Non errâsti, inquit, mater, nam et hic Alexander est.

Hic murus aheneus esto,
Nil conscire sibi, nullâ pallefcere culpâ.

Cùm Publius Rutilius Rufus amici cujusdam injustæ rogationi resisteret, atque is per summam indignationem dixisset: Quid ergò mihi opus est amicitia tuâ, si, quod rogo, non facis? Imò, respondit Rutilius; quid mihi tuâ, si propter te aliquid injustè facere me oporteat?

Summa petit livor: perflant altissima venti;
Summa petunt dextrâ fulmina missa Jovis.

Pueritia, somnus, imprudentia, vinolentia, infania, ejus generis sunt, ex quibus sæpissimè verum auditur.

Cædimus, inque vicem præbemus rura flagellis.
Vivitur hoc pacto.

Orestis et Pyladis amicitia immortalem apud posteros famam adepta est. Quid enim celebratum magis, quàm illorum coram Rege Thoante contentio, uter moreretur? Dum alter niteretur ab altero depellere crimen et criminis pœnam, atque in se transferre: dum, ignorante Rege uter eorum esset Orestes, Pylades Orestem se esse diceret, ut pro illo necaretur; Orestes autem, ita ut erat, Orestem se esse perseveraret.

Amphora Niliaci non fit tibi vilis aceti:
Effet cùm vinum, vilior illa fuit.

Noli imitari malos medicos, qui in alienis morbis profitentur se tenere medicinæ scientiam, ipsi se curare non possunt.

Ut jugulent homines, furgunt de nocte latrones:
Ut teipsum serves, non expergisceris?

T. Volumnius, equestri loconatus, M. Lucillum familiariter coluerat. Eum à M. Antonio interemtum cùm vidisset, & liceret fugâ vitæ consulere, exanimi amico adhæsit, sic in lacrymas et gemitus pro-

profusus, ut nimiam pietate causam sibi mortis accerferet. Namque propter perseverantem lamentationem ad Antonium pertractus est. Cujus postquam in conspectu stetit: Jube me, inquit, protinus ad Luculli corpus perducere et occidi. Neque enim absumto illo superesse debeo, cum ei infelicis adversum te militiam auctor fuerim. Facile impetravit ab Antonio: ductusque quod voluerat, Luculli dextram avidè osculatus est, caputque ejus, quod abscissum jacebat, pectori suo applicuit; ac deinde cervicem suam intersectoris gladio præbuit.

Invidiæ domus est imis in vallibus antri;
Sed quoquò ingreditur, florentia proterit arva,
Exuritque herbas, et summa papavera carpit.
Quò non livor adit?

Conscientia benè actæ vitæ, multorumque benefactorum recordatio, jucundissima est.

Da spatium, tenuemque moram; mala cuncta ministrat
Impetus.

Cimon Atheniensis fuit tantâ liberalitate, ut, cum compluribus locis prædia hortosque haberet, nunquam eis custodem imposuerit fructus servandi gratiâ. Semper eum pedissequi cum nummis sunt secuti, ut, si quis opis ejus indigeret, haberet, quod statim daret, ne differendo videretur negare. Sæpe cum aliquem videret minùs benè vestitum, suum amicu-

amiculum dedit. Multos locupletavit: complures
pauperes mortuos suo sumtu extulit.

Falx facta ex ense.

Pax me certa ducis placidos curvavit in usus.

Agricolæ nunc sum, militis antè fui.

Nihil bonum est, nisi quod honestum: nihil
malum, nisi quod turpe.

Quicquid excessit modum,
Pendet instabili loco.

Octava Calendas Julii longissima dies totius
anni, et nox brevissima, solstitium conficiunt.

Quis enim virtutem amplectitur ipsam,
Præmia si tollis?

Titus amor ac deliciæ generis humani appellatus
est. Admonentibus domesticis, quia plura pollice-
retur, quàm præstare posset; non oportere, ait,
quemquam à sermone principis tristem discedere.
Atque etiam recordatus quondam super cœnam
quòd nihil cuiquam toto die præstitisset, memora-
bilem illam, meritòque laudatam vocem edidit:
Amici, diem perdidi!

Gratia, fama, valetudo contingat abundè,
Et mundus victus, non deficiente crumenâ.

Vir bonus est, qui prodest, quibus potest, nocet
autem nemini.

Cande-

Candelabrum ligneum.

Esse vides lignum : ferves nisi lumina, fiet
De candelabro magna lucerna tibi.

Urbem cuidam Alexander donabat. Cùm ille,
cui donabatur, tantum munus recusaret, diceretque
non convenire fortunæ suæ ; Non quæro, inquit,
quid te accipere deceat, sed quid me dare.

Sæpe Jovem vidi, cùm jam sua mittere vellet
Fulmina, thure dato, sustinuisse manum.

Animi improbi semper cruciantur pœnæ timore,
quâ aut afficiuntur, aut semper sunt in metu, ne
aliquando afficiantur.

Mors sola fatetur
Quantula sint hominum corpuscula.

Ab Antigono Cynicus quidem petiit talentum.
Respondit, plus esse, quàm quod Cynicus petere
deberet. Repulsus, petiit denarium. Respondit
rex, minus esse, quàm quod regem deceret dare.
Sic invenit Antigonus quomodo neutrum daret.

Fistula.

Quid me compactam ceris, et arundine, rides ?
Quæ primùm exstructa est fistula, talis erat.

Neque pecuniæ, neque tecta magna, neque
opes, neque imperia, neque voluptates, in bonis
rebus

rebus numerandæ sunt : quippe homines, his rebus circumfluentes, ea desiderant maximè, quibus abundant.

Dulce mori miseris, sed mors optata recedit :

At, cùm tristis erit, præcipitata venit.

Alexandro Orientis victori Corinthii per legatos gratulati sunt, et civitate illum suâ donaverunt. Cùm risisset Alexander hoc munus, unus ex legatis : Nulli, inquit, alii civitatem unquam dedimus, quàm Herculi. Tum verò Alexander lubens accepit honorem : neque tam eos respexit, qui sibi civitatem donarent, quàm illum, cui uni, antequàm sibi, dedissent.

Majore tumultu

Planguntur nummi, quàm funera. Nemo dolorem Fingit in hoc casu.

Consuetudinis magna vis est : pernoctant venatores in nive, in montibus uri se patiuntur.

Pica loquax certâ dominum te voce saluto :

Si me non videas, esse negabis avem.

Ipsæ feræ officia sentiunt : nec ullum tam immanis animal est, quod non curâ mitiges, et in amorem tui vertas. Leonum ora à magistris impunè tractantur : elephantorum feritas cibo mitescit.

O vita

O vita misero longa: felici brevis;
 Felices sequeris, mors, miseros fugis.

Hostium repentinus adventus magis conturbat,
 quàm expectatus: et maris subita tempestas terret
 navigantes vehementiùs, quàm antè provisâ.

Minuti

Semper et infirmi est animi, exiguique voluptas
 Ultio.

Leonidas Lacedæmonius, cum trecentis civibus
 apud Thermopylas objectus Xerxi in Græciam
 irrumpenti cum innumerabili militum copiâ maluit
 occumbere dimicando, quàm assignatam sibi à
 patriâ stationem deferere. Ideòque tam alacri
 animo cohortatus est suos ad id prælium, quo
 perituri erant, ut diceret: Sic prandete, commili-
 tones, tanquam apud inferos cœnaturi. Mors erat
 denunciata trecentis illis Lacedæmoniis: nec victo-
 riam sperabant, nec reditum: ille locus iis sepul-
 chrum futurus erat. Perinde tamen ac victoria
 esset promissa, ductori intrepidè paruerunt.

Nil admirari, prope res est una, Numici,
 Solaque, quæ possit facere et servare beatum.

Nos ita liquefcimus mollitiâ, ut apìs aculeum
 sine clamore ferre non possimus.

Frangere dum metuis, frangis crystallina; peccant
 Securæ nimium, sollicitæque manus.

Magnis

Magnis veterum scriptorum laudibus celebrata est Gynegiri militis Atheniensis gloria : qui, cùm in campis Marathoniis, duce Miltiade, magnam Persarum cædem fecisset, hostesque fugientes in naves egisset; onustam navem dextrâ manu tenuit, nec prius dimisit, quàm manum amitteret. Amputatâ dextrâ, navem sinistrâ comprehendit. Quam et ipsam cùm amisisset, ad postremum morsu navem detinuit.

Quàm magna gerunt
Grege pro toto bella juvenci !
Si conjugio timuere suo,
Poscunt timidi prælia cervi.

Suum cuique pulchrum est : adhuc neminem cognovi poetam, qui sibi non optimus videretur : te tua, me delectant mea.

Nam scelus intrâ se tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet.

Cicero S. D. Terentiæ suæ.

Ad ceteras meas miseras accessit dolor et è Dolabellæ valetudine et è Tulliæ. Omnino de omnibus rebus nec quid consilii capiam, nec quid faciam scio. Tu velim tuam et Tulliæ valetudinem cures. Vale.

Non sibi, sed domino, venatur vertagus acer,
Illæsum leporem qui tibi dente feret.

Horæ

Horæ cedunt, et dies, menses et anni, nec præteritum tempus unquam revertitur, nec quid sequatur sciri potest.

Fortior est, qui se, quàm qui fortissima vincit
Castra, ducum victor, victor et ipse sui.

Quid præcipuum in rebus humanis est? Vitia domuisse. Hâc nulla est major victoria. Multi sunt, qui urbes, qui populos habuere in potestate; paucissimi, qui se.

Nil dictu fœdum visuque hæc limina tangat,
Intrâ quæ puer est.

O volucrem fortunam! quàm citò omnia ex
lætitiâ et voluptate ad luctum & lacrymas recidunt.

Definè defuncti lacrymis urgere sepulchrum:
Panditur ad nullas janua nigra preces.

Capua, Campaniæ urbs, prona semper in luxuriam fuit, non modò ingeniorum vitio, sed etiam copiâ voluptatum, quas longa indulgentia fortunæ, et loci amœnitas subministrabant. Cùm illuc iter flexisset Hannibal, victis ad Cannas Romanis, ibi majorem partem hyemis sub tectis habuit exercitum, duratum priùs adversùs mala, et nondum expertum bona. Itaque, quos nulla vis mali vicerat, perdere nimia bona, et voluptates immodicæ. Somnus enim, et vinum, et epulæ, et otium ita enervaverunt

vaverunt corpora animosque, ut vires ad vineendum ademerint, et Marcellus verè dixisse videatur: Capuam Hannibali Cannas fuisse.

Sponte tamen juvenes imitantur cetera; solam Inviti quoque avaritiam exercere jubentur.

Præter culpam et peccatum homini accidere nihil potest, quod sit horribile aut pertimescendum.

Supprime jam lacrymas: non est revocabilis illis, Quem semel umbriferâ navita lintre tulit.

Nihil est honestius magnificentiusque, quàm pecuniam contemnere, si non habeas; si habeas, ad beneficentiam liberalitatemque conferre.

Crescit amor nummi, quantùm ipsa pecunia crescit, Et minùs hanc optat, qui non habet.

Ut multa secunda moderatè tulimus, sic adversam fortunam fortiter ferre debemus.

Soles occidere et redire possunt:
Nobis cùm semel occidit brevis lux,
Nox est perpetuò una dormienda.

Contemplatus Cato major M. Curii villam, quæ non longè aberat à suâ, admirari satis non poterat vel hominis ipsius continentiam, vel temporum disciplinam. Huic Curio ad focum sedenti, in agresti scamno, et ligneo catillo cœnanti, magnum
auri

auri pondus Samnites cùm attulissent, repudiati ab eo sunt. Dixit enim, non aurum habere præclarum sibi videri; sed iis, qui haberent aurum, imperare.

Sol fugit, et removent subeuntia nubila cœlum:
Et gravis effusus decedit imber aquis.

Est non modò liberale, paululum nonnunquam de suo jure decedere, sed interdum etiam fructuosum.

Nam dives qui fieri vult,
Et citò vult fieri.

Cicero S. D. Terentiæ suæ.

Si vales, benè est: ego valeo. Valetudinem tuam velim cures diligentissimè. Nam mihi et scriptum et nunciatum est, te in febrim subitò incidisse. Quòd celeriter me fecisti de Cæsaris literis certior, fecisti mihi gratum. Item posthac, si quid opus erit, si quid acciderit novi, facies ut sciam. Cura ut valeas. Vale.

Sensit Alexander, testâ cùm vidit in illâ
Magnum habitatorem, quantò felicior hic, qui
Nil cuperet, quàm qui totum sibi posceret orbem.

Phocion Atheniensis, etsi sæpe exercitibus præfuit, summosque magistratus cepit, tamen fuit perpetuò pauper, cùm ditissimus esse posset. Hi cùm à rege Philippo munera magnæ pecuniæ repudiaret,

pudiaret, legatique hortarentur accipere, simulque admonerent, si ipse facile careret pecuniâ, liberis tamen suis prospiceret, quibus difficile esset in summâ paupertate tantam paternam tueri gloriam; his ille: si mei similes erunt, inquit, agellus illos alet, qui me ad hanc dignitatem perduxit; sin sunt futuri dissimiles, nolo meis impensis illorum ali augeri que luxuriam.

Jam veniunt anni fragiles, et inertior ætas:
Inficit et nigras alba senecta comas.

Cùm juvenes relaxare animos, et dare se jucunditati volunt, caveant intemperantiam, meminerint verecundiæ.

Tolluntur in altum,
Ut lapsu graviore ruant.

Quàm parvo contentus est sapiens! quàm parùm paupertatem timet! Ducebat pro nihilo pecuniam Anacharsis Scythes, cujus extat epistola, his verbis: Anacharsis Hannoni salutem. Mihi amictus est, ut Scythis, feræ pellis; calceamentum, pedum calum; cubile, terra; obsonium, fames; lacte, caseo, carne, vescor. Quare munera ista tua, vel civibus tuis, vel diis immortalibus dona.

Sic mea perpetuis liquescunt pectora curis,
Ignibus admotis ut nova cera solet.

Eum

Eum nos, qui ætate anteit, tanquam superiorem,
colere debemus.

Definat elatis quisquam confidere rebus ;
Omnia mors æquat.

Xenocrates, cùm legati ab Alexandro quinquaginta ei talenta attulissent, quæ pecunia erat maxima temporibus illis, abduxit legatos ad cœnam in academiam, iisque apposuit tantum quod satis esset, nullo apparatu. Cùm postridie rogarent eum, cui numerari pecuniam juberet: Quid ? vos hesternâ, inquit, cœnulâ non intellexistis me pecuniâ non egere ?

Littora nativos per se dant picta lapillos :
Et volucres nullâ dulciùs arte canunt.

Fit nescio quo pacto, ut magis in aliis cernamus,
si quid delinquitur, quàm in nobismet ipsis.

Vivitur exiguo meliùs ; natura beatis
Omnibus esse dedit, si quis cognoverit uti.

Diogenes Alexandro roganti, ut diceret si quid sibi opus esset, respondit ; Nunc quidem paululùm à sole absis. Offecerat videlicet apricanti. His auditis, Alexander : Nisi Alexander essem, inquit, libenter essem Diogenes.

Si numeres anno soles et nubila toto,
Invenies nitidum sæpiùs ille diem.

Tonfores in Italiam ex Siciliâ venêre post Romam conditam anno quadringentesimo quinquagesimo quarto. Antè intonsi fuêre Romani.

Si metuis, si prava cupis, si ducers irâ,
 Servitii patiere jugum, tolerabis iniquas
 Interiùs leges. Tunc omnia jure tenebis,
 Cùm poteris rex esse tui.

Xerxes refertus omnibus præmiis donisque fortunæ, non equitatu, non pedestribus copiis, non navium multitudine, non infinito pondere auri, contentus, præmium ei proposuit, qui invenisset novam voluptatem. Quâ inventâ, ipse non fuit contentus; neque enim unquam finem inveniet libido.

An gravis inceptum peragit fortuna tenorem?
 Et manet in cursu semper acerba suo?

Urbem Megaram ceperat Demetrius, cui cognomen Poliorcetes fuit. Ab hoc Stilpon philosophus interrogatus, num quid perdidisset? Nihil, inquit; omnia namque mea mecum sunt. Atqui et patrimonium suum perdiderat, et hostis filios rapuerat, et patriam expugnauerat. Ille tamen nihil se damni passum fuisse testatus est. Habebat enim secum vera bona, doctrinam scilicet, et virtutem, in quæ hostis manum injicere non poterat. Omnium scilicet bonorum, quæ extrinsecus adveniunt, incerta possessio est.

Nun-

Nunquam libertas gratior extat,
Quàm sub rege pio.

Nec domus, nec Respublica stare potest, si in
eâ nec rectè factis præmia extent, nec supplicia
peccatis.

Crede mihi, miseris cœlestia numina parcent,
Nec semper læsos et sine fine premunt.

Timoleon Corinthius magnus omnium judicio
vir extitit. Namque huic uni contigit, ut patriam
oppressam à tyranno liberaret. Cùm frater ejus
Timophanes tyrannidem Corinthi occupasset, et
ipse particeps regni posset esse; tantùm abfuit à
societate sceleris, ut antetulerit civium suorum
libertatem fratris saluti, et patriæ legibus obtempe-
rare sanctius duxerit, quàm imperare patriæ. Hâc
mente, fratrem tyrannum interficiendum curavit.

Odi et amo: quare id faciam fortasse requiris;
Nescio, sed fieri sentio, et excrucior.

Literas ad se ab amico missas, offensione aliquâ
in medium proferre, palamque recitare, nihil est
aliud, quàm tollere è vitâ societatem, tollere ami-
corum colloquia absentium: multa enim loca solent
esse in epistolis, quæ, prolata si sint, inepta esse
videantur: et multa seria, neque tamen ullo modo
divulganda.

Utque

Utque reformidant insuetum lumina solem :
Sic ad lætitiā mens mea segnis erit.

Timoleon missus à Corinthiis ad ferendam opem Syracusanis, incredibili felicitate Dionysium totā Siciliā depulit; civitatibus leges libertatemque reddidit; ex maximo bello tantum otium toti insulæ conciliavit, ut conditor urbium earum videretur. Cū tantis esset opibus, ut etiam invitis imperare posset; tantum autem haberet amorem omnium Siculorum, ut nullo recusante regnum obtineret; maluit se diligī, quā metui. Itaque, cū primū potuit, imperium deposuit, et privatus Syracusis, quod reliquum vitæ fuit, vixit.

Nil nīmīum studeo, Cæsar, tibi velle placere,
Nec scire utrū sis albus, an ater, homo.

Habenda est ratio valetudinis: utendum est exercitationibus modicis.

Rara juvant; primis sic major gratia pomis:
Hybernæ pretium sic meruere rosæ.

Diocletianus, sponte depositis imperialibus fascibus, in propriis agris consenuit. Quū aliquando ab Herculio et Galerio excitaretur ad recipiendū imperium, illud tanquam pestem detestans, hoc respondit: Utinam Salonæ possetis visere olera nostris manibus confita, profectò nunquam illud tentandum judicaretis.

Nocte

Nocte pluit totâ, redeunt spectacula mane :
 Divisum imperium cum Jove Cæsar habet.

Non solum ex malis minima oportet eligere,
 sed etiam excerpere ex his ipsis, si quid insit boni.

Rara quidem est virtus, quam non fortuna gubernet,
 Quæ maneat stabili, cum fugit illa, pede.

Inventi sunt multi, qui non modò pecuniam, sed
 etiam vitam, pro patriâ profundere parati essent ;
 iidem gloriæ jacturam ne minimam quidem facere
 vellent, etiam republicâ postulant. Ut Callicra-
 tidas, qui, cum Lacedæmoniorum dux fuisset Pelo-
 ponnesiaco bello, multaque fecisset egregiè, vertit
 ad extremum omnia, cum consilio non paruit
 eorum, qui suadebant ne classe dimicaret cum
 Atheniensibus ; quibus ille respondit: Lacedæmo-
 nios, classe illâ amissâ, aliam parare posse ; se fugere
 sine suo dedecore non posse.

Vipera Cappadocem malesana mormordit ; at ipsa
 Gustato periit sanguine Cappadocis.

Elephanti jussa faciunt, leones jugum fubeunt, in
 mari vituli totque piscium genera mitescunt ;
 hirundines verò et mures indociles sunt.

Juvat ire periclis
 Ad decus: et dextrâ memorandum condere nomen ;
 Quale dedit nunquam rebus fortuna secundis.

Adversus

Adversus Hannibalem callidum imperatorem toties victorem, dux à Romanis electus Q. Fabius, novam vincendi artem commentus est, non pugnare, et hostem morâ frangere. Unde Cunctator est dictus.

Mater Lacæna clypeo obarmans filium,
Cum hoc, inquit, aut in hoc, redi.

Non licebat vinum fœminis Romæ bibere. Me-
cennii uxor, quod vinum biberat è dolio, interfecta
fuit à marito.

Vix mihi credetis, sed credite; Troja maneret,
Præceptis Priami si foret usa senis.

Non terret sapientem mors, quæ propter incertos
casus quotidie imminet, propter brevitatem vitæ
nunquam longè potest abesse. Pellantur ergò istæ
ineptiæ penè aniles, ante tempus mori, miserum
esse. Quod tandem tempus? Naturæne? At ea
quidem dedit usuram vitæ, tanquam pecuniæ,
nullâ præstitutâ die. Quid est igitur, quod que-
rare, si repetit, cum vult? eâ enim conditione ac-
ceperas. Idem, si puer parvus occidit, æquo
animo ferendum putant: si verò in cunis, ne que-
rendum quidem. Atqui ab hoc acerbius exegit
natura, quod dederat. Nondum gustaverat, in-
quiunt, vitæ suavitatem: hic autem jam sperabat
magna, quibus frui cœperat. At in ceteris rebus
melius putatur, attingere aliquam partem, quàm
nullam. Cur in vitâ secus? Quanquam non malè
ait

ait Callimachus multò sæpiùs lacrymassè Priamum, quàm Troilum.——Quæ verò ætas longa est? aut quid homini longum? Nonne senectus afflicta est modò pueros, modò adolescentes? Apud Hypanim fluvium, qui ab Europæ parte in Pontum influit, Aristoteles ait bestiolas quasdam nasci, quæ unum diem vivant. Ex his igitur, quæ horâ octavâ mortua est, provectâ ætate mortua est: quæ verò occidente sole, decrepita. Confer nostram longissimam ætatem cum æternitate, reperiemur in eadem brevitate, quâ illæ bestiolæ.

Hæc Rufi tabula est? Nil verius. Ipse ubi Rufus? In cathedrâ. Quid agit? Hoc, quod et in tabulâ.

Noctu ambulabat in publico Themistocles, cùm somnum capere non posset: quærentibusque responderebat, se è somno fuscitari Miltiadis tropæis.

Multis casta licet mens, et sine crimine constet Vita, tamen probitas cum paupertate jacebit.

Cùm Canius Iulus cum Caio Cæsare Caligulâ diu altercatus fuisset, abeunti Imperator dixit: Ne fortè ineptâ spe tibi blandiaris, ad supplicium te duci jussi. Gratias, inquit, ago, optime princeps. Decem dies usque ad supplicium sine ullâ solitudine exegit. Vix credi potest quæ vir ille dixerit, quæ fecerit, quàm in tranquillo fuerit. Ludebat latrunculis, cùm centurio agmen periturorum trahens, et illum quoque citari jubet. Vocatus, nume-

numeravit calculos, et sodali suo: Vide, inquit, ne post mortem meam mentiaris te vicisse. Tum annuens Centurioni: Testis, inquit, eris, uno me antecedere.

Oderunt peccare boni, virtutis amore ;
Tu nihil admittes in te, formidine poenæ.

Cùm quæsitum esset ex Socrate, nonne Archelaum, qui tum fortunatissimus habebatur, beatum putaret? Haud scio, inquit, nunquam enim cum eo locutus sum. Ain' tu? An tu aliter id scire non potes? Nullo modo. Tu igitur ne de Persarum quidem rege magno potes dicere, beatusne sit? An ego possum, cùm ignorem, quàm sit vir bonus? Quid? tu vitam beatam in eo sitam putas? Ita prorsus existimo, bonos esse beatos, improbos miseros. Miser ergò Archelaus? Certè, si injustus.

Infelix Dido, nulli benè nupta marito :
Hoc pereunte fugis ; hoc fugiente peris.

Diogenes rogatus, quemadmodùm sepeliri vellet, projici se jussit inhumatum. Tum amici: Volucrisne & feris? Minimè verò, inquit: sed bacillum propter me, quo abigam, ponitote. Quis poteris? illi dixerunt; non enim senties. Quid igitur mihi ferarum laniatus oberit, nihil sentienti?

Desine nec Latios, nec Graios volvere libros ;
Si quis multa leget, multa legenda sciat.

Quùm

Quùm de Simonide quæfiviffet tyrannus Hiero, quid effet Deus, deliberandi cauſa ſibi unum diem poſtulavit. Quùm idem ex eo poſtridie quæreret, biduum petiit. Quùm ſæpiùs duplicaret numerum dierum, admiransque Hiero quæreret, cùr ita faceret? Quia, inquit, quanto diutiùs confidero, tanto mihi res videtur obſcurior.

Ludus enim genuit trépídum certamen, et iram ;
Ira truces inimicitias, et funebre bellum.

Minabatur Theodoro philoſopho tyrannus mortem, et quidem ſine ſepulturâ. Cui Theodorus: O te ineptum, ſi putas intereſſe, ſupra terram an infra, putreſcam !

Nam qui mentiri, aut fallere inſuêrit patrem,
Tanto magis audebit ceteros.

Solon, cùm interrogaretur, cur nullum ſupplii-
cium conſtituiſſet in eum, qui parentem necâſſet,
reſpondit, ſe id neminem facturum putâſſe.

Nulla reparabilis arte
Læſa pudicitia eſt : deperit illa ſemel.

Sepulchrum Cyri Alexander juſſit aperiri, in quo
erat conditum ejus corpus, cui volebat dare inferias.
Auro argentoque repletum eſſe crediderat : quippe
ita Perſæ vulgaverant. Sed, præter clypeum ejus
putrem, et arcus duos Scythicos, et acinacem,
nihil reperit. Ceterùm velavit amiculo ſuo locu-
lum,

lum, in quo jacebat corpus: miratus, tanti nominis regem, tantis præditum opibus, haud pretiosius sepultum esse, quàm si fuisset è plebe.

Non facilè incipient turres vitare columbæ,
Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas.

Ferunt Anaxagoram, nuntiata filii morte, dixisse: Sciebam me genuisse mortalem.

Sed propera; nec te venturas differ in horas:
Qui non est hodie, cras minùs aptus erit.

Dolor esse videtur acerrimus virtuti adversarius. Huic igitur succumbet virtus? Quàm turpe, O Dii boni! Pueri Spartiatæ non ingemiscunt verberibus laniati. Adolescentium greges Lacedæmone incredibili contentione certant pugnis, calcibus, unguibus, morsu denique, ita ut exanimarentur, priusquàm se victos faterentur. Qui apud Indos sapientes habentur, nudi ætatem agunt, et Caucafi nives, hyemalemque vim perferunt sine dolore: cùmque ad flammam se applicaverint, sine gemitu aduruntur. Mulieres verò in Indiâ, cùm est cujusvis earum vir mortuus, in certamen veniunt, quam plurimùm ille dilexerit: plures enim singulis solent esse nuptæ. Quæ est victrix, ea læta, unà cum viro in rogam imponitur: victæ mœstæ discedunt.

Est quoque cunctarum novitas gratissima rerum:
Libatum florem sedula spernit apis.

Lacæna,

Lacæna, quùm filium in prælium misisset, et interfectum audisset: Idcirco, inquit, genueram, ut esset, qui pro patriâ mortem non dubitaret occumbere.

Tabida consumit ferrum, lapidesque, vetustas;
Nullaque res majus tempore robur habet.

Xenophon, cùm solenne sacrum faceret, filium cognovit cecidisse in prælio apud Mantineam: nec ideo inceptum Deorum cultum omisit, sed tantummodò coronam deponere contentus fuit. Percontatus deinde quonam modo occubuisset filius, ut audivit fortissimè pugnante interiisse, coronam capiti reposuit; numina testatus se majorem ex filii virtute voluptatem, quàm ex more dolorem sentire.

Omnibus nobis ut res dant sese, ita magni atque humiles sumus.

O fortuna, ut nunquam perpetuò es bona!

Darius in fugâ, cùm aquam turbidam et cadaveribus inquinatam bibisset, negavit unquam se bibisse jucundiùs. Nunquam videlicet sitiens biberat.

Longa dies homini docuit parere leones:

Longa dies molli faxa peredit aquâ.

Ciceronem mortem Tulliæ suæ lugentem, his verbis consolatur Servius Sulpicius: Quæ res mihi non mediocrem consolationem attulit, volo tibi commemorare, si fortè eadem res tibi minuere dolorem

possit.—Ex Asiâ rediens, cùm ab Æginâ Megaram versûs navigarem, cœpi regiones circumcirca prospicere. Post me erat Ægina, ante Megara, dextrâ Piræus, sinistrâ Corinthu: quæ oppida quodam tempore florentissima fuerunt, nunc prostrata ac diruta ante oculos jacent. Cœpi egomet mecum sic cogitare: Hem, nos homunculi indignamur, si quis nostrûm interiit, aut occisus est, quorûm vita brevior esse debet, cùm uno loco tot oppidorum cadavera projecta jaceant? Visne tu te, Servi, cohibere et meminisse hominem te esse natum?—Crede mihi; cogitatione eâ non medicriter sum confirmatus.

Ipsa etiam veniens consumit saxa vetustas:

Et nullum est, quod non tempore cedat, opus.

Cùm in phiditiis Lacedæmoniorum tyrannus cœnavisset Dionysius, negavit se jure illo nigro, quod cœnæ caput erat, delectatum. Tum is, qui illa coxerat: minimè mirum; condimenta enim defuerunt. Quæ tandem? inquit ille. Labor in venatu, sudor, cursus ad Eurotam, fames, fitis: his enim rebus Lacedæmoniorum epulæ condiuntur.

*Homine imperito nunquam quidquid injustius,
Qui nisi quod ipse facit, nil rectum putat.*

Socrates servo ait: cæderem te, nisi irascerer. Pœnam servi in aliud tempus distulit: illo tempore se admonuit.

Tempus

Tempus edax rerum, tuque, invidiosa vetustas,
Omnia destruitis.

Dionysius, cùm quidam ex ejus assentatoribus, Damocles, commemoraret in sermone copias ejus, opes, majestatem dominatûs, rerum abundantiam, magnificentiam ædium regiarum; negaretque unquam beatiorum quemquam fuisse: Visne igitur, inquit, Damocle, quoniam hæc te vita delectat, ipse eandem degustare, et fortunam experiri meam? Cùm ille se cupere dixisset, collocari jussit hominem in aureo lecto, strato pulcherrimo, textili stragulo, magnificis operibus picto: abacosque complures ornavit argento, auroque cælato. Tum ad mensam pueros delectos jussit consistere, eosque nutum illius intuentes diligenter ministrare. Aderant unguenta, coronæ; incendebantur odores; mensæ conquisitissimis epulis exstruebantur. Fortunatus sibi Damocles videbatur. In hoc medio apparatu; fulgentem gladium, è lacunari fetâ equinâ aptum, demitti jussit, ut impenderet illius beati cervicibus. Itaque nec ministrantes adspiciebat, nec plenum artis argentum; nec manum porrigebat in mensam: jam ipsæ defluebant coronæ. Denique exoravit tyrannum, ut abire liceret, quòd jam beatus nollet esse.

Vitaret cœlum Phaëton, si viveret; et quos
Optârat stultè, tangere nollet equos.

C. Julius Cæsar, qui victoriâ clementissimè usus est, cùm scrinia deprehendisset epistolarum ad Pompeium missarum ab iis, qui videbantur in diversis fuisse partibus, legere noluit, sed combussit.

En ego, non paucis quondam munitus amicis,
 Dum flavit velis aura secunda meis :
 Ut fera nimbofo tumuerunt æquora vento,
 In mediis, lacerâ puppe, relinquor aquis.

Æschines, cùm propter ignominiam iudicii cessisset Athenis, & se Rhodum contulisset, rogatus à Rhodiis, legisse fertur orationem illam egregiam, quam in Ctesiphontem contra Demosthenem dixerat: quâ perlectâ, petatum est ab eo postridie, ut legeret illam etiam, quæ erat contra à Demosthene pro Ctesiphonte edita. Quam cùm suavissimâ & maximâ voce legisset, admirantibus omnibus : Quanto, inquit, magis admiraremini, si audissetis ipsum !

Quid mihi divitiæ ; quarum si demseris usum,
 Quamvis largus opum, semper egênus ero ?
 Non aliter sitiens vicinas Tantalus undas
 Captat, & appositis abstinet ora cibis.

Quid facilius fuit regi Antigono, quàm duos milites ad supplicium duci jubere, qui, proximi regio tabernaculo, de rege suo multa temerè effutebant ? Audierat omnia Antigonus, utpote cùm inter dicentes & audientem velum tantum interesset :

teresset : quod ille leviter commovit, et : Longiùs,
inquit, discedite, ne vos rex audiat.

Nescio quâ natale solum dulcedine captos
Ducit, et immemores non finit esse sui.
Quid melius Româ ? Scythico quid frigore pejus ?
Huc tamen ex illâ barbarus urbe fugit.
Assuetos tauri saltus, assueta leones
(Nec feritas illos impedit) antra petunt.

Rex Prusias, cùm Hannibali apud eum exulanti
pugnare placeret, negabat se audere, cùm exta
prohiberent. An tu, inquit ille, carunculæ vitulinæ
mavis, quàm Imperatori veteri, credere ?

Dum juvat, et vultu ridet fortuna sereno,
Indelibatas cuncta sequuntur opes.
At simul intonuit, fugiunt ; neque noscitur ulli,
Agminibus comitum qui modò cinctus erat.

Si qua in Philippo Macedonum rege virtus fuit,
contumeliarum patientia ingens illi instrumentum
fuit ad tutelam regni. Demochares ad eum, inter
alios Atheniensium legatos, venerat. Auditâ be-
nignè legatione, Philippus : Dicite, inquit, mihi,
facere quid possim, quod sit Atheniensibus gratum.
Excepit Demochares : Te suspendere. Indignatio
circumstantium ad tam inhumanum responsum
exorta est. Quos Philippus conticescere iussit, et
protervum hominem salvum et incolumem dimit-
tere. At vos, inquit, ceteri legati, nunciate Athe-

nienfibus,

nienſibus, multo ſuperbiores eſſe, qui iſta dicunt,
quam qui impunè dicta audiunt.

Quo quiſque eſt major, magis eſt placabilis iræ,
Et faciles motus mens generoſa facit.

Corpora magnanimo ſatis eſt proſtrâſſe leoni;
Pugna ſuum finem, cùm jacet hoſtis, habet.
At lupus, et turpes iſtant morientibus urſi,
Et quæcunque minor nobilitate fera eſt.

Alexander magnus ille, cùm in Sigæo ad Achillis
tumulum adſtitiffet! O fortunate, inquit, adoleſ-
cens, qui tuæ virtutis Homerum præconem in-
veneris! At verè: nam niſi Ilias illa extitiſſet,
idem tumultus, qui corpus ejus contexerat, nomen
etiam obruiſſet.

Vive tibi, quantùmque potes præluſtria vita;
Sævum præluſtri fulmen ab arce venit.
Effugit hybernas demiffa antenna procellas,
Lataque plus parvis vela timoris habent.
Aſpicias, ut ſummâ cortex levis innatet undâ,
Cùm grave nexa ſimul retia mergit onus.
Qui cadit in plano, (vix hoc tamen evenit ipſum)
Sic cadit, ut tactâ ſurgere poſſit humo.

Cùm Philippus Methonem urbem oppugnaret,
in prætereuntem ſagitta jacta de muris dextrum
ejus oculum effodit. Quo vulnere nec ſegnior in
bellum, nec iracundior adverſus hoſtes factus eſt:

nt, adeo ut pacem deprecantibus dederit, et mitis
adversus victos fuerit.

Improba sollicitæ tu causa, pecunia, vitæ es,
Per te immaturum mortis adimus iter.
Tu vitiis hominum crudelia pabula præbes,
Semina curarum de capite orta tuo.

is
f-
n-
t,
n
Antimachus Clarius poeta, cùm, convocatis
auditoribus, legeret eis magnum volumen suum,
et eum legentem omnes præter Platonem reliquis-
sent: Legam, inquit, nihilominus; Plato enim
mihi unus instar est omnium.

Æra nitent usu; vestis bona quærit haberi;
Canescunt turpi tecta relicta situ.
Hinc famæ vigilare juvet; quis nôset Homerum,
Ilias æternum si latuisset opus?
Quis Danaën nôset, si semper clausa fuisset;
Inque suâ turri perlatuisset anus.

Cùm apud Philippum regem præ vino dormi-
tantem dixisset causam mulier, fuissetque immeritò
damnata; exclamavit se ab ejus judicio provocare.
Ad quem ergò proclamas? inquit rex iratus. A
Philippo, respondit illa, bene poto et dormitante,
ad Philippum sobrium et vigilantem. Excussit
regi crapulam et somnolentiam tam liberum
mulierculæ responsum; et causâ ejus diligentius
inspectâ, justiore sententiam tulit.

Finirent

Finirent multi letho mala ; credula vitam
 Spes alit, et melius cras fore semper ait.
 Spes etiam validâ solatur compede vinctum ;
 Crura sonant ferro ; sed canit inter opus.
 Spes alit agricolas ; spes sulcis credit aratis
 Semina, quæ magno fœnore reddat ager.
 Hæc laqueo volucres, hæc captat arundine pisces,
 Cùm tenues hamos abdedit ante cibus.

Tullius S. D. Terentiæ suæ.

S. V. B. E. E. Q. V. Nos quotidie tabellarios
 nostros expectamus : qui si venerint, fortassè eri-
 mus certiores quid nobis faciendum sit ; faciemus-
 que te statim certiozem. Valetudinem tuam
 cura diligenter. Vale.

Casta suo gladium cùm traderet Arria Pæto,
 Quem de visceribus traxerat ipsa suis ;
 Si qua fides, vulnus, quod feci, non dolet, inquit ;
 Sed, quod tu facies, hoc mihi, Pæte, dolet.

Postquàm victum regem Perseum consolatus
 est victor Paulus Æmilius, sermone ad circum-
 stantes Romanos converso, dixit : Exemplum
 insigne cernitis mutationis rerum humanarum.
 Vobis hoc præcipuè dico, juvenes. Ideo in
 secundis rebus nihil in quemquam superbè ac
 violenter consulere decet, nec præsentì credere
 fortunæ, cùm quid vesper ferat incertum est. Is
 demum vir erit, cujus animum fortuna nec prof-
 pera flatu suo efferet, nec adversa infringet.

Divitias

Divitias alius fulvo sibi congerat auro,
 Et teneat culti jugera multa foli.
 Me mea paupertas vitæ traducat inerti,
 Dum meus assiduo luceat igne focus.

Darius adversus Alexandrum in Ciliciâ pugnaturus, coegerat undique penè innumerabilem militum multitudinem. Cujus aspectu cùm admodum lætus esset, spem quoque ejus inflabat adulatorum turba, certam de Alexandro victoriam pollicitantium. Conversus tum ad Charidemum Atheniensem, virum belli peritum, percontari cœpit: Satisne ei videretur instructus ad obterendum hostem? At ille liberè admonuit: Illam ex omnibus Orientis partibus excitam hominum multitudinem, purpurâ, argento auroque fulgentem, futuram esse imparem Macedonibus, qui paupertate magistrâ usi, militarem disciplinam didicissent, et non decora arma, sed fortitudinem animi, ad prælium afferrent.

Si memini, fuerant tibi quatuor, Ælia, dentes:
 Exspuit una duos tussis, et una duos.
 Jam secura potes totis tussire diebus;
 Nil istic, quod agat, tertia tussis habet.

Scipio Nasica cùm ad poetam Ennium venisset, eique ab ostio quærenti Ennium, ancilla dixisset, domi non esse; Nasica sensit illam domini jussu dixisse, et illum intus esse. Paucis post diebus cùm ad Nasicam venisset Ennius, et eum à januâ quæreret, exclamat Nasica, se domi non esse; tum
 Ennius:

Ennius : Quid, inquit, ego non cognosco vocem tuam ? Hic Nafica : Homo es impudens : ego cùm te quærerem, ancillæ tuæ credidi te domi non esse, tu mihi non credis ipsi ?

Conteritur ferrum, filices tenuantur ab usu ;
 Sic et continuâ messe senescit ager.
 Scilicet et veteres fugiunt juga curva juvenci ;
 Et domitus fræno sæpe repugnat equus.

Ut omnia æquo animo feras, exemplum accipe Socratem per omnia aspera jactatum, invictum tamen et paupertate et laboribus. Uxorem habebat moribus feram, linguâ petulantem ; et liberos indociles, matri quàm patri similiores. Novissimè objecta est illi et religionum violatio, et juventutis corruptela. Post hæc carcer et venenum. Hæc adeo Socratis animum non moverunt, ut ne vultum quidem moverint.

Conjugis audisset fatum cùm Porcia Bruti,
 Et subtracta sibi quæreretur arma dolor :
 Nondum scitis, ait, mortem non posse negari ?
 Credideram fatis hoc vos docuisse patrem.
 Dixit, et ardentes avido bibit ore favillas :
 I nunc, et ferrum, turba molesta, nega.

Quædam civitates, secutæ naturam, quæ parvo contenta est, parvo victu delectatæ sunt, ut Lacædæmonii. Persas negat Xenophon ad panem quidquam adhibere solitos esse, præter nasturtium. Si quædam etiam suaviora natura desiderare videatur,
 quàm

quàm multa ex terrâ arboribusque nascuntur suavitatem præstanti !

Nam mora dat vires, teneras mora percoquit uvas,
Et validas segetes, quod fuit herba, facit.

Quæ præbet latas arbor spatiantibus umbras,
Quo posita est primùm tempore, virga fuit :
Tum poterat manibus summâ tellure revelli ;
Nunc stat in immensum viribus aucta suis.

Dicebat Socrates : Multos homines propterea velle vivere, ut ederent et biberent : se bibere atque esse, ut viveret.

Declamas bellè ; causas agis, Attale, bellè.

Historias bellas, carmina bella, facis.

Componis bellè mimos, epigrammata bellè ;

Bellus grammaticus, bellus es astrologus.

Et bellè cantas, et saltas, Attale, bellè ;

Bellus es arte lyræ, bellus es arte pilæ.

Nil benè cùm facias, facis attamen omnia bellè.

Vis dicam quid sis ? magnus es ardelio.

Corpus humanum propè uti ferrum est. Ferrum si exerceas, conteritur ; si non exerceas, tamen rubigo consumit. Item homines exercendo videmus conteri : si nihil exerceas, inertia atque torpedo plus detrimenti affert, quàm exercitatio.

Fama,

Fama, malum, quò non aliud velocius ullum,
 Mobilitate viget, viresque acquirit eundo:
 Parva metu primò; mox sese attollit in auras;
 Ingrediturque solo, et caput inter nubila condit;
 Tam ficti pravique tenax, quàm nuncia veri.

Nihil aliud est ebrietas, quàm voluntaria infania,
 et brevis furor. Hinc Alexander carissimum sibi ac
 fidelissimum amicum Clitum inter epulas transfodit.
 Marcum Antonium, magnum virum, et ingenii
 nobilis, quæ alia res perdidit, quàm ebrietas et
 Cleopatrarum amor? Hæc illum res hostem reipublicæ,
 hæc hostibus suis imparem, hæc crudelem fecit,
 cum inter apparatusissimas epulas vino gravis, fitiret
 tamen sanguinem; solet nempe vinolentiam cru-
 delitas sequi.

Quintiliane, vagæ moderator summe juventæ:
 Gloria Romanæ, Quintiliane, togæ;
 Vivere quòd propero pauper, nec inutilis annis,
 Da veniam: properat vivere nemo fatis.
 Differat hoc, patrios optat qui vincere census,
 Atriaque immodicis arctat imaginibus.
 Me focus, et nigros non indignantia fumos
 Tecta juvant, et fons vivus, et herba rudis.
 Sit mihi verna fatur; sit non doctissima conjux:
 Sit nox cum somno; sit sine lite dies.

Diogenes, vir ingentis animi, qui se complicit
 in dolio, et in eo cubitavit, divitias projecit, onus
 illas existimans, et effecit ne quid sibi eripi posset.
 Servus,

Servus, quem sibi unicum servaverat, cùm effugisset, eum reducere noluit: Turpe est, inquit, Manem sine Diogene posse vivere, Diogenem sine Mane non posse. Cùm vidisset puerum cavâ manu bibentem aquam, fregit protinus calicem, cum hâc objurgatione sui: Quamdiu homo stultus supervacuas farcinulas habui!

Quis fuit, horrendos primus qui protulit enses?

Quàm ferus, et verè ferreus, ille fuit?

Tunc cædes hominum generi, tum prælia nata;

Tum brevior diræ mortis aperta via est.

Cùm adolescens fragrans unguento accessisset ad Vespasianum, ut pro impetrato magistratu gratias ageret, hic, ne quam occasionem corrigendi disciplinam prætermitteret, adolescentem vultu aspernatus, voce etiam gravissimâ increpuit: Maluisssem allium oboluisse; munusque concessum revocavit.

Ad cœnam nuper Varus me fortè vocavit:

Ornatus dives, parvula cœna, fuit.

Auro, non dapibus oneratur mensa: ministri

Apponunt oculis plurima, pauca gulæ.

Tunc ego: Non oculos, sed ventrem pascere veni;

Aut appone dapes, Vare, vel aufer opes.

Quotidie ad rationem reddendam vocandus est animus. Faciebat hoc Sextius, ut, consummato die, cùm se ad nocturnam quietem recepisset, in-

terrogaret animum suum: Quod hodie malum tuum
sanâsti? Cui vitio obstitisti? Quâ parte melior es?

Pulchrum eminere est inter illustres viros;
Consulere patriæ; parcere afflictis; ferâ
Cæde abstinere; tempus atque iræ dare,
Orbi quietem, sæculo pacem suo.
Hæc summa virtus, petitur hæc cœlum viâ.

Lyfandrum dicere aiunt solitum: Lacedæmone
esse honestissimum domicilium senectutis. Nusquam
enim tantum tribuitur ætati, nusquam est senectus
honoratior. Quin etiam memoriæ proditum est,
cùm Athenis quidam in theatrum grandis natu
venisset, in magno confessu locum ei à suis civibus
nusquam datum: cùm autem ad Lacedæmonios ac-
cessisset, confurrexissent omnes, et seni sedem dedisse:
cùm ab omnibus plausus esset datus, dixisse ex iis
quendam: Athenienses scire, quæ recta essent, sed
facere nolle.

Rure morans quid agam, respondeo pauca, rogatus.
Luce Deos oro, famulos, pòst arva reviso.
Inde lego, Phœbumque cio, Musamque laceffo.
Hinc oleo corpusque frico, mollique palæstrâ
Stringo libens, animo gaudens, ac fœnore liber.
Prandeo, potō, cano, ludo, lavo, cœno, quiesco,
Dum parvus lychnus modicum consumat olivi.
Hæc dat nocturnis nox lucubrata Camœnis.

Apelles,

Apelles, pictor egregius, cùm tabulam pinxerat, eam inspiciendam proponebat transeuntibus: et post ipsam latens, vitia, quæ à quoque notarentur, auscultabat; vulgi enim iudiciũ sæpe præferebat suo. Is aliquando à futore reprehensus in crepidis pictæ imaginis, statim quod peccatum fuerat emendavit. At eodem futore superbè propter priorem admonitionem cavillante circa crus imaginis die postero, indignatus Apelles prospexit, denunciavitque: Ne futor supra crepidam judicaret. Quod deinde in proverbium venit.

Dextera præcipuè capit indulgentia mentes:

Asperitas odium, sævaque verba movent.

Odimus accipitrem, quia semper vivit in armis,

Et pavidum solitos in pecus ire lupos.

At caret infidiis hominum, quia mitis, hirundo;

Quasque colat, turres Chaonis ales habet.

Lycurgi leges laboribus erudiunt juventutem, venando, currendo, esuriendo, sitiendo, algendo, æstuando. Spartæ pueri sic verberibus accipiuntur, ut multus sanguis exeat: quorum non modò nemo exclamavit unquam, sed ne ingemuit quidem.

Cras te victurum, cras dicis, Postume, semper.

Dic mihi, cras istud, Postume, quando venit?

Quàm longè, cras istud ubi est, aut unde petendum?

Numquid apud Parthos, Armeniosque latet?

Jam cras istud habet Priami, vel Nestoris annos.

Cras istud quanti, dic mihi, possit emi?

Cras vives: hodie jam vivere, Postume, serum est.

Ille sapit, quisquis, Postume, vixit heri.

Cùm Xenocrates philosophus maledico sermoni quorundam hominum interesset, ac taceret; uno ex his quærente, cur solus ita linguam cohiberet: Quia locutum fuisse me, inquit, aliquando pœnituit; tacuisse, nunquam.

Omnia tempus edax depascitur, omnia carpit;

Omnia sede movet, nil finit esse diu.

Flumina deficiunt; profugum mare littora ficcant:

Subsidunt montes; et juga celsa ruunt.

Quid tam parva loquor? moles pulcherrima cœli

Ardebit flammis tota repente fuis.

Domitianus, inter initia principatus, quotidie per horam unam muscas captabat, ac stylo præ-acuto configebat: ita ut cuidam interroganti, essetne quis intus cum Cæsare, non absurdè responsum sit à Vibio Crispo: Ne musca quidem.

Messis erant primis virides mortalibus herbæ;

Quas tellus, nullo sollicitante, dabat.

Et modò carpebant vivaci cespite gramen;

Nunc epulæ tenerâ fronde cacumen erant.

Postmodò glans nata est; benè erat jam glande repertâ:

Duraque magnificas quercus habebat opes.

Cùm

Cùm Romæ medio foro quidam mortuus efferretur, accessit ad eum scurra, et in aurem quiddam infusurravit. Interrogatus ab iis, qui aderant, quidnam dixisset? Mandasse, respondit, ut Augusto nunciaret, nihil eorum, quæ moriens plebi legaverat, solum esse à Tiberio. Re auditâ, Tiberius scurram duci ad supplicium iussit, ut ipse Augusto nuncium ferret.

Vivitur exiguo meliùs ; Natura beatis
 Omnibus esse dedit, si quis cognoverit uti.
 Hæc si nota forent, frueremur simplice cultu ;
 Clafica non fremerent, non stridula fraxinus iret ;
 Non ventus quateret puppes, non machina muros.

Initio regni, Tiberius, adversus convicia, malosque rumores firmus ac patiens, subinde jactabat : In civitate liberâ linguam mentemque liberas esse oportere. Senatu cognitionem de ejusmodi criminibus flagitante : Non tantum, inquit, otii habemus, ut implicare nos ejusmodi negotiis debeamus. Si quis temerè aliquid locutus fuerit, dabo operam, ut rationem factorum meorum dictorumque reddam.

Vitam quæ faciunt beatiorē,
 Jucundissime Martialis, hæc sunt :
 Res, non parta labore, sed relicta ;
 Non ingratus ager ; focus perennis ;
 Lis nunquam ; toga rara ; mens quieta ;
 Vires ingenuæ ; salubre corpus ;

Prudens

Prudens simplicitas ; pares amici ;
 Convictus facilis ; sine arte mensa ;
 Nox non ebria, sed soluta curis ;
 Non tristis torus, et tamen pudicus ;
 Somnus, qui faciat breves tenebras ;
 Quod sis, esse velis, nihilque malis ;
 Summum nec metuas diem, nec optes.

Siculus quidam, cui prætor Scipio patronum
 causæ dabat hominem nobilem, sed admodum
 stultum : Quæso, inquit, Prætor, adversario meo
 da istum patronum ; deinde mihi neminem dederis.

Dura aliquis præcepta vocet bona ; dura fatemur
 Esse : sed ut valeas, multa dolenda feres.
 Sæpe bibi succos, quamvis iratus, amaros
 Æger ; et oranti mensa negata mihi.

Patrono malo, qui vocem in dicendo obtulerat,
 suadebat Granius, ut mulsum frigidum biberet,
 simul ac domum redisset : Perdam, inquit, vocem,
 si id fecero. Melius est, respondit Granius, quam
 reum.

In cava ducuntur quassæ navalia puppes,
 Ne temerè in mediis dissoluantur aquis.
 Ne cadat, et multas palmas inhonestet adeptas,
 Languidus in pratis gramina carpit equus.

Illeñsibus paulò seriùs Tiberium consolantibus
 de morte filii Drusi : se quoque, respondit, vicem
 eorum

eorum dolere, quòd egregium civem Hectorem amississent. Effluxerant autem tum plùs quàm mille anni à morte Hectoris.

Sæpe rogare soles, qualis sim, Prisce, futurus,
Si fiam locuples, fimque repentè potens.
Quemquam posse putas mores narrare futuros?
Dic mihi, si fias tu leo, qualis eris?

Fabiæ Dolabellæ triginta se annos habere dicenti:
Verum est, inquit Cicero, nam hoc jam viginti annos audio.

Ingenium cœleste suis velociùs annis
Surgit, et ignavæ fert malè damna moræ.
Parvus erat, manibusque duos Tirynthius angues
Preffit, et in cunis jam Jove dignus erat.

In scholâ audiet puer multa quotidie probari,
multa corrigi; proderit alicujus objurgata desidia,
proderit laudata industria: excitabitur laude æmu-
latio: turpe ducet cedere pari, pulchrum superâsse
majores. Accendunt hæc omnia animos: et licet
ipsa vitium sit ambitio, frequenter tamen causa
virtutùm est.

Forma bonum fragile est: quântumque accedit
ad annos,

Fit minor; & spatio carpitur ipsa suo.
Nec violæ semper, nec hiantia lilia florent:
Et riget amissâ spina relicta rosa.

Et

Et tibi jam cani venient, formose, capilli :
 Jam venient rugæ, quæ tibi corpus arent.

Æmilius Paulus omni Macedonum gazâ, quæ fuit maxima, potitus est : tantam in ærarium pecuniam invexit, ut unius imperatoris præda finem attulerit tributorum. At hic nihil domum suam, præter memoriam nominis sempiternam, detulit. Imitatus patrem Africanus, nihilo locupletior Carthagine averfâ. Numquid copiosior fuit L. Mummius, cum copiosissimam urbem Corinthum funditus sustulisset ? Italiam ornare, quàm domum suam, maluit.

Anceps forma bonum mortalibus,
 Exigui donum breve temporis,
 Ut velox celeri pede laberis !
 Non sic prata, novo vere, decentia
 Æstatis calidæ despoliat vapor :
 Sævitur solstitio cum medius dies,
 Et noctem brevibus præcipitat rotis.
 Languescunt folio lilia pallido ;
 Et gratae capiti deficiunt rosæ :
 Ut fulgor, teneris qui radiat genis,
 Memento rapitur : nullaque non dies
 Formosi spoliū corporis abstulit.
 Res est forma fugax ; quis sapiens bono
 Confidat fragili ?

Vespasianus, nunquam cæde cujusquam lætatus,
 justis suppliciis illacrymavit etiam et ingemuit.

Quis

Quis matrem, nisi mentis inops, in funere nati
 Flere vetat? non hoc illa monenda loco est.
 Cùm dederit lacrymas, animumque expleverit
 ægrum,
 Ille dolor verbis emoderandus erit.

Burrhus petebat à Nerone, ut scriberet nomina
 latronum, qui ad supplicium ducendi erant. Cùm
 chartam invito tradidisset, exclamavit Nero: Vel-
 lem nescire literas.

Quot lepores in Atho, quot apes pascuntur in
 Hyblâ:

Cærula quot baccas Pallados arbor habet:
 Littore quot conchæ; tot sunt in amore dolores:
 Quæ patimur, multo spicula felle madent.

Tiberius rescripsit præsidibus provinciarum one-
 randas esse tributo provincias scribentibus: Boni
 pastoris esse, tondere pecus, non deglubere.

Turpe erit in miseris veteri tibi rebus amico
 Auxilium nullâ parte tulisse tuum.
 Turpe referre pedem; nec passu stare tenaci;
 Turpe laborantem deseruisse ratem.
 Turpe sequi casum, & fortunæ cedere; amicum
 Et, nisi sit felix, esse negare tuum.

Est præclara epistola Platonis, qui in Siciliam
 vocatus fuerat, his ferè verbis: Quò cùm venissem,
 vita illa, beata quæ ferebatur, plena Italicarum
 Syra-

Syracusanarumque mensarum, nullo modo mihi placuit; bis in die faturum fieri: nunquam pernoctare solum; ceteraque, quæ comitantur huic vitæ, in quâ nemo sapiens efficitur unquam, moderatus verò multo minùs. Neque enim mente rectè uti possumus, multo cibo et potione completi.

Otia si tollas, periêre Cupidinis arcus;
 Contemtæque jacent, et sine luce, faces.
 Quàm platanus vino gaudet, quàm populus undâ,
 Et quàm limosâ canna palustris humo;
 Tam Venus otia amat: qui finem quæris amoris,
 (Cedit amor rebus) res age: tutus eris.

Ad Cæsarem Augustum delatum est L. Cinna infidias ei struere.—Cinna ad se accersivit, dimissisque omnibus, indicium exposuit, adjecit locum, socios, diem, ordinem infidiarum: et cum sua in eum beneficia plurima commemorâset, pro quibus ille infandam cædem paraverat; his verbis desiit: Vitam tibi, Cinna, iterum do, priùs hosti, cum te in hostium meorum castris invenerim, nunc infidiatore ac parricidæ. Ex hodierno die inter nos amicitia incipiat: et, quàm libenter ego tibi vitam do, tam libenter tu mihi eam debeas. Post hæc, detulit ei ultro consulatum, questus quòd non auderet petere: amicissimum fidelissimumque habuit. Heres illi solus fuit: et nullis ampliùs infidiis ab ullo petitus est; id clementiâ consecutus, quod antea severitate frustrà quæsiverat.

Inventâ

Inventâ secuit qui primus nave profundum,
 Et rudibus remis sollicitavit aquas :
 Tranquillis primum trepidus se credidit undis,
 Littora securo tramite summa legens :
 Mox longos tentare finus, et relinquere terras,
 Et leni cœpit pandere vela Noto.
 Ast ubi paulatim præceps audacia crevit,
 Cordaque languentem dedidicere metum ;
 Jam vagus exultat pelago ; cœlumque secutus,
 Ægæas hyemes Ioniasque donat.

Pittacus ille, qui septem sapientum numero est
 habitus, cum ei Mitylenæi multa millia jugerum
 agri muneri darent : Nolite, rogo vos, inquit, mihi
 dare, quod multi invideant, plures etiam concu-
 piscant. Quare ex istis nolo amplius quam centum
 jugera, quæ et meam animi æquitatem, et vestram
 voluntatem, indicent. Nam parva munera, diu-
 tina ; locupletia, non propria, esse consueverunt.

Quicumque ille fuit, puerum qui pinxit amorem,
 Nonne putas stultas hunc habuisse manus ?
 Cur etenim hamatis manus est armata sagittis ?
 Cur pharetra ex humero Gnosia utroque jacet ?
 Cur idem frustra ventosas addidit alas ?
 Fecit et humano corde volare Deum ?

Dionysius, postquam audivit Dionem sibi bellum
 facere conari, filium ejus sic educari jussit, ut in-
 dulgendo turpissimis imbueretur cupiditatibus.
 Nam puero scorta adducebantur, vino epulisque
 K
 obrue-

obrueretur, neque ullum tempus sobrio relinqueretur. Postquam in patriam rediit pater, is vitæ statum commutatum ferre non potuit; namque appositi erant custodes, qui eum à pristino victu deducerent. Itaque se à superiore parte ædium dejecit, atque ita interiit.

Regia, crede mihi, res est succurrere lapsis :

Atque brevis magno convenit ira viro.

Conspicitur nunquam meliore potentia causâ,

Quàm quoties vanas non finit esse preces.

Hoc tecum commune Deo; quod uterque rogati

Supplicibus vestris ferre soletis opem.

Clarissimum Homeri illuxit ingenium, sine exemplo maximum; qui magnitudine operis, et fulgore carminum solus appellari Poeta meruit: in quo hoc maximum, quod neque ante illum, quem ille imitaretur; neque post illum, qui eum imitari posset, inventus est: neque quemquam alium, cujus operis primus auctor fuerit, in eo perfectissimum, præter Homerum et Archilochum, reperiemus.

Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem,

Rectorem dubiæ navita puppis amat.

Tu quoque, Pieridum studio, studiose, teneris;

Ingenioque faves, ingeniose, meo.

Cùm Chabrias, dux Atheniensium, fortissimè navali prælio pugnaret, navis ejus rostro percussa cæpit fidere. Hinc cùm refugere posset, si se in
mare

mare dejecisset, quòd suberat classis Atheniensium, quæ exciperet natantem; perire maluit, quàm, abjectis armis, navem relinquere, in quâ fuerat vectus. Id ceteri facere noluerunt, qui nando in tutum pervenerunt. At ille præstare honestam mortem turpi existimans vitæ, cominus pugnans telis hostium interfectus est.

Suave, mari magno turbantibus æquora ventis,
E terrâ magnum alterius spectare laborem:
Non quia vexari quemquam est jucunda voluptas,
Sed quibus ipse malis careas, quia cernere suave est.
Suave etiam belli certamina magna tueri
Per campos instructa, tuâ sine parte pericli.
Sed nil dulcius est, bene quàm munita tueri
Edita doctrinâ sapientum templa serena;
Despicere unde queas alios, passimque videre
Errare, atque viam palantes quærere vitæ.

Simonides, cùm ignotum quendam projectum mortuum in quiete vidisset, eumque humavisset, haberetque in animo navem conscendere, moneri visus est, ne id faceret, ab eo, quem sepulturâ affecerat; si navigâset eum naufragio esse periturum; itaque Simonides rediit. Perierunt ceteri, qui tum navigârant.

Non tibi conveniet cunctis modus unus agendis:
Pro vento velum flectere disce tuum.
Hi jaculo pisces, illi capiuntur ab hamis,
Hos cava contento retia fune trahunt.

Epaminondas erat modestus, prudens, peritus belli, animo maximo; adeo veritatis diligens, ut ne joco quidem mentiretur. Idem continens, clemens, patiensque admirandum in modum; imprimisque commissa celans; quod interdum non minùs prodest, quàm disertè dicere. Studiosus audiendi; ex hoc enim facillimè disci arbitrabatur.

Languor, et immodici sub nullo vindice somni,
 Aleaque, et multo tempora quassa mero,
 Eripiunt omnes animis sine vulnere nervos:
 Adfluit incautis insidiosus amor.
 Quæritis Ægyſthus quare sit factus adulter?
 In promptu causa est: desidiosus erat.

Cùm duo quidam Arcades familiares iter unà facerent, et Megaram venissent, alter ad cauponem divertit; ad hospitem alter. Qui ut cœnati quiescebant, nocte visus est in somniis ei, qui erat in hospitio, ille alter orare, ut subveniret, quòd sibi à caupone interitus parabatur: primò perterritus somnio surrexit: deinde cùm se collegisset, idque visum pro nihilo habendum esse duxisset, recubuit: tum ei dormienti idem ille visus est rogare, ut, quoniam sibi vivo non subvenisset, mortem suam ne inultam esse pateretur: se interfectum in plaustrum à caupone esse conjectum, et supra stercus injectum: petere, ut mane ad portam adesset, priusquàm plaustrum ex oppido exiret. Hoc somnio commotus, mane bubulco præstò ad portam fuit: quæsit ex eo, quid esset in plastro: ille per-

perterritus fugit: mortuus erutus est: caupo, re
patefactâ, pœnas dedit.

Hos ego versiculos * feci: tulit alter honores:

Sic vos non vobis nidificatis, aves;

Sic vos non vobis vellera fertis, oves;

Sic vos non vobis mellificatis, apes;

Sic vos non vobis fertis aratra, boves.

* Vide pag. 69, *Nocte pluit totâ, &c.*

Publius Scipio, qui primus Africanus appellatus
est, dicere solebat: Nunquam se minùs otiosum
esse, quàm cum otiosus: nec minùs solum, quàm
cum solus esset. Magnifica vox, et magno viro et
sapiente digna: quæ declarat, illum et in otio de
negotiiis cogitare, et in solitudine secum loqui soli-
tum: ut neque cessaret unquam, et interdum col-
loquio alterius non egeret. Itaque duæ res, quæ
languorem afferunt ceteris, illum acuebant, otium
et solitudo.

Dic, age, frigoribus quare novus incipit annus,

Qui meliùs per ver incipiendus erat?

Omnia tum florent, tunc est nova temporis ætas,

Et nova de gravido palmite gemma tumet.

Et modò formatis operitur frondibus arbos;

Prodit et in summum seminis herba solum.

Et tepidum volucres concentibus aëra mulcent,

Ludit et in pratis, luxuriatque, pecus.

Tum blandi soles, ignotaque prodit hirundo,
 Et luteum celsâ sub trabe fingit opus.
 Tunc patitur cultus ager, et renovatur aratro,
 Hæc anni novitas jure vocanda fuit.

Cùm Lacedæmonii gravi bello Atticos preme-
 rent, respondissetque Pythius, quorum dux ab hoste
 esset occisus, eos futuros superiores; Codrus, rex
 Atheniensium, depositâ veste regiâ, pastorem cul-
 tum induit, immistusque castris hostium, rixam
 ciens, interemtus est. Codrum cum morte æterna
 gloria, Athenienses secuta victoria est. Quis eum
 non miretur, qui iis artibus mortem quæsierit, qui-
 bus ab ignavis vita quæri solet?

Spes facit, ut vivat cinctus quoque compede fossor,
 Liberaque à ferro crura futura putet.
 Hæc facit ut, videat cùm terras undique nullas
 Naufragus, in mediis brachia jactet aquis.
 Sæpe aliquem solers medicorum cura reliquit:
 Non spes huic, venâ deficiente, cadit.
 Carcere dicuntur clausi sperare salutem;
 Atque aliquis, pendens in cruce, vota facit.

Themistocles, post victoriam ejus belli, quod
 cum Persis fuit, dixit in concione: Se habere con-
 silium reipublicæ salutare, sed id sciri opus non esse:
 postulavit, ut aliquem populus daret, quicum
 communicaret. Datus est Aristides. Huic ille:
 Classẽ Lacedæmoniorum, quæ subducta esset ad
 Gytheum, clam incendi posse; quo facto frangi
 Lace-

Lacedæmoniorum opes necesse esset. Quod Aristides cùm audisset, in concionem magnâ expectatione venit; dixitque: Perutile esse consilium, quod Themistocles afferret; sed minimè honestum. Itaque Athenienses, quod honestum non esset, id ne utile quidem putaverunt: totamque eam rem, quam ne audierant quidem, repudiaverunt.

Sed jam serpentum major concordia: parcit
 Cognatis maculis similis fera: quando leoni
 Fortior eripuit vitam leo? quo nemore unquam
 Exspiravit aper majoris dentibus apri?
 Indica tigris agit rabidâ cum tigride pacem
 Perpetuam: sævis inter se convenit urfis.
 Ast homini ferrum lethale incude nefandâ
 Produxisse, parum est.

Diomedon, rogatu Artaxerxis Epaminondam pecuniâ corrumpendum suscepit. Hic magno cum pondere auri Thebas venit, et Epaminondam convenit. At ille: Nihil, inquit, opus pecuniâ est. Nam si ea rex vult, quæ Thebanis sint utilia, gratis facere sum paratus: sin autem contraria, non habet auri atque argenti satis. Namque orbis terrarum divitias accipere nolo, pro patriæ caritate.

Certus amor morum est: formam populabitur ætas;
 Et placitus rugis vultus aratus erit.
 Tempus erit, quo vos speculum vidisse pigebit:
 Et veniet rugis altera causa, dolor.

Mum.

Mummius tam rudis fuit, ut captâ Corintho,
cùm maximorum artificum perfectas manibus ta-
bular ac statuas in Italiam portandas locaret, jube-
ret prædici conducentibus: si eas perdidissent,
novas eos reddituros.

In nemus ire juvet: pressisque in retia cervis,
Hortari celeres per juga summa canes;
Aut tremulum excussio jaculum torquere lacerto;
Aut in gramineâ ponere corpus humo.
Sæpe juvet versare leves in pulvere currus,
Torquentem frænis ora ferocis equi.

Hannibal, cùm Cretam ad Gortynios venisset,
vidit magno se fore periculo, nisi quid providisset,
propter avaritiam Cretensium. Magnam enim se-
cum pecuniam portabat, de quâ sciebat exisse
famam. Itaque capit tale consilium. Amphoras
complures complet plumbo, summas operit auro
et argento: has Gortyniis præsentibus deponit in
templo Dianæ, simulans se suas fortunas illorum
fidei credere. His in errorem ductis, statuas æneas,
quas secum portabat, omnes suâ pecuniâ complet,
easque in propatulo domi abjicit.—Gortynii
templum magnâ curâ custodiunt, non tam à cete-
ris, quàm ab Hannibale, ne quid ille, inscientibus
his, tolleret, secumque asportaret. Sic conservavit
suas res Pœnus.

Quid molles igitur prodest coluisse capillos?
Sæpeque mutatas disposuisse comas?

Quid.

Quid fuco splendente comas ornâsse, quid ungues
 Artificis doctâ subsecuisse manu ?
 Forma placet, quamvis inculto venerit ore ;
 Nec nitidum tardâ comserit arte caput.

Nihil tam indignum fuit, quàm quòd ab ullo
 Cicero proscriptus est ; abscissaque scelere Antonii
 vox publica est, cùm ejus salutem nemo defendis-
 set, qui per tot annos et publicam civitatis, et priva-
 tam civium causam defenderat. Nihil tamen egisti,
 M. Antoni. Rapiisti tu M. Ciceroni lucem soli-
 citam, et ætatem senilem, et vitam miseriorem te
 principe, quàm sub te triumviro mortem : famam
 verò gloriamque factorum atque dictorum adeo
 non abstulisti, ut auxeris. Vivit vivetque per om-
 nem sæculorum memoriam : omnisque posteritas
 illius in te scripta mirabitur ; tuum in eum fac-
 tum execrabitur.

Luculli miles collecta viatica, multis
 Ærumnis lassus dum noctu stertit, ad affem
 Perdiderat : post hoc, vehemens lupo, et sibi et
 hosti

Iratus pariter, jejunis dentibus acer,
 Præsidium regale loco disjecit, ut aiunt,
 Summè munito, et multarum divite rerum.
 Clarus ob id factum, donis ornatur honestis ;
 Accipit et bis dena super sestertia nummum.
 Fortè sub hoc tempus castellum evertere prætor
 Nescio quod cupiens, hortari cœpit eundem

Verbis,

Verbis, quæ timido quoque possent addere mentem :

I, bone, quò virtus tua te vocat : i pede fausto,
Grandia laturus meritorum præmia. Quid stas ?
Post hæc ille catus, quantumvis rusticus : Ibit,
Ibit eò, quò vis, qui zonam perdidit, inquit.

Epaminondas, cùm animadverteret mortiferum
se vulnus accepisse, simulque, si ferrum, quod in
corpore remanserat, extraxisset, animam statim
emissurum ; usque eò retinuit, quoad renunciatum
est vicisse Bæotios : id postquàm audivit : Satis,
inquit, vixi, invictus enim morior. Tum ferro
extracto, confestim exanimatus est.

Ac veluti, ventis agitantibus æquora, non est
Æqualis rabies, continuusque furor.
Sed modò subsidunt, intermissique filescunt ;
Vimque putes illos deposuisse suam.
Sic solet interdum fieri placabile numen :
Nube solet pulsâ candidus ire dies.

Cùm Lyfander Lacedæmonius venisset ad Cyrum
minorem, regem Persarum, præstantem ingenio,
atque imperii gloriâ, eique dona attulisset, Lyfandro
quendam conseptum agrum, diligenter consitum
ostendit. Cùm autem admiraretur Lyfander et
proceritates arborum, et ordines, et suavitatem
odorum, qui afflarentur è floribus ; tum dixit,
mirari se non modò diligentiam, sed et solertiam
ejus,

ejus, à quo essent illa dimensa, atque descripta. Cyrus respondit: Atqui ego omnia ista sum dimensus; mei sunt ordines, mea descriptio; multæ etiam istarum arborum meâ manu sunt satæ. Tum Lysander intuens ejus purpuram, et nitorem corporis, ornatumque Persicum multo auro, multisque gemmis, dixit: Rite verò te, Cyre, beatum ferunt, quoniam virtuti tuæ fortuna conjuncta est.

Cervus equum, pugnâ melior, communibus herbis Pellebat: donec minor in certamine longo Imploravit opes hominis, frænumque recepit. Sed postquàm victor violens discessit ab hoste, Non equitem dorso, non frænum depulit ore. Sic qui, pauperiem veritus, potiore metallis Libertate caret, dominum vehet improbus, atque Serviet æternùm, quia parvo nesciet uti.

Apud Xenophontem moriens Cyrus major hæc dicit: Nolite arbitrari, o mihi carissimi filii, me, cùm à vobis discessero, nusquam, aut nullum fore. Nec enim, dum eram vobiscum, animum meum videbatis: sed eum esse in hoc corpore, ex iis rebus, quas gerebam, intelligebatis. Eundem igitur esse creditote, etiamsi nullum videbitis.

Quàm bene Saturno vivebant rege, priusquàm
Tellus in longas est patefacta vias!
Nondum cœruleas pinus contemserat undas:
Effusum ventis præbueratque sinum.

Nec

Nec vagus, ignotis repetens compendia terris,
 Prefferat externâ navita merce ratem.

Illo non validus subiit juga tempore taurus :

Non domito frânos ore momordit equus.

Non domus ulla fores habuit ; non fixus in agris,

Qui regeret certis finibus arva, lapis.

Ipsæ mella dabant quercus ; ultròque ferebant

Obvia securis ubera lactis oves.

Non acies, non ira fuit, non bella ; nec enses

Immiti sævus duxerat arte faber.

O præclarum diem, cùm ad illud divinum animorum concilium, cœtumque proficiscar, cùmque ex hâc turbâ, et colluvione discedam ! proficiscar enim non ad eos solùm viros, de quibus antè dixi ; sed etiam ad Catonem meum, quo nemo vir melior natus est, nemo pietate præstantior : cujus à me corpus crematum est, quod contrà decuit ab illo meum. Animus verò non me deferens, sed respectans, in ea profectò loca discessit, quò mihi ipse cernebat esse veniendum : quem ego meum casum fortiter ferre visus sum : non quòd æquo animo ferrem ; sed me ipse consolabar, existimans non longinquum inter nos digressum et discessum fore.

5 DE60

F I N I S.

i-
e
ar
;
or
ne
lo
ef-
se
m
no
on
re.